

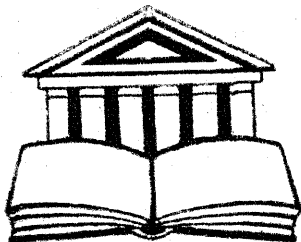
Areng

SISU:

3

IX AASTARÄIK

1 9 3 5

A. Särev: Maateatripäevaküsimusi.

Jüri Uustalu: Teaterdamise võimalustest maal.

Ev. Vender: Väikelavade seisukord 1933.-34. aastal.

Neeme Ruus: Kaasaegsed kultuuritegurid.

P. Sepp: Milmika ja žestide keel.
N. R.: Intensiivne töö Järva-maa õpiringides.

E. Vender: Ema ja laps.

A. S.: E. Vaiguri „Kraavihallid“.

E. Tinn: E. Haridusliidu näite- ja näitejuhi kursused.

T. G. Masaryk 85. a.
Kirjanduslik ringvaade.
Kroonika.

EESTI HARIDUSLIIDU AJAKIRI

„ARENGU” järgmine number
ilmub maikuu teisel poolel
raamatuaasta erinumbrina

Parim käsiraamat Tallinna külastajaile on

Tallinna Ajaloo Seltsi toimetatud

H. Peets'i ja R. Kenkman'i koostatud

**Tallinna ajalooline ja kunsti-
ajalooline juht**

Tallinna plaani ja hulga piltidega. Hind Kr. 1.80.

Raamatu autoritele annetati Tallinna linnavalit-
suse a u h i n d parima Tallinna juhi koosta-
mise eest.

Pealadu: K. k. ü. „T Ö Ö K O O L“ Tallinnas, Suur Roosikrantsi 3.

Raamatu hinna postmarkides ettesaatjale saadetakse
raamat kätte kirjastuse kulul.

AIANDUSE HARRASTAJAILE JA AEDADE ASUTAJAILE

ILMUS TRÜKIST: V. KIISLER

TALU- JA KODUAIA ASUTAMINE

Puuvilja-, marja-, köögivilja- ja iluaia rajamisest talus ja eluasemekohal.
72 lhk., 11 pilti. Hind 80 senti.

Saadaval: Tallinnas, Pikk tän. 36

K-ü. „Agronoom“

ARENING

EESTI HARIDUSLIIDU AJAKIRI

№ 3. 16. APRILLIL 1935.

III (IX) AASTAKÄIK

Maateatri päevaküsimusi.

A. Särev.

1. Väikelavade kultuurilisest ülesandest.

Seitsme kutselise teatri kõrval peame nimetama Eestis praegu üle kolmetuhande mitmesuguse organisatsiooni, kes võtnud omale suureks ja tähtsaks ülesandeks — lavakunsti arendada maal, alevites ja meie väiksemates linnades.

Kutseliste teatrite ülesanded on meil selged, suunad enam-vähem väljakujunenud ja nende töö võib edeneda seniste kogemuste ja traditsioonide kohaselt oma kindlat rada. Amatöör-teatrite ehk väikelavade ülesanded meil sellevastu ei ole selgunud aga kaugeltki veel lõplikult, nende siht näib üldiselt veel küllalt segane ja töö seetõttu sageli paljugi soovida jättev.

Meil on tõesti rida väikelavasid, kus asjaarmastajast koosnevad näiteringid harrastavad vägagi ideaalselt lavakunstilist tööd amatöör-teatri piires. Aga kui suur hulk on meil väikelavasid, kes küünevad vaevu keskpärasuseni ja kui suur hulk veel neid, kellest kuidagi ütelda ei saa, et nad oma ülesandeile suhtuksid tõsiselt.

Muidugi ümbruskond ja kohalikud olud on iga väikelavategevusele määrava tähtsusega. Kohaliku publiku maitse ja arenemisetase on igale väikelavale sama tähtis kui kohaliku näiteseltskonna

püüded. Ja siin kedagi süüdistada oleks õieti ülekohus. Aga otsida põhjuseid, mis meie väiketeatrite arenemist pidurdavad, ja selgitada suunda, mis sihis meie amatöör-teatrid peaksid minema, seda on siiski vaja ja sellel teemal peaksime võtma sõna küll kaugelt rohkem, kui oleme teinud seda seni.

Mis on siis õieti asjaarmastajate-teatrite ülesanne? Minu meelest küll kaugeltki mitte see, mis kutselistel teatritel. Ja vist küll väga rängalt eksivad need, kes tahaksid näha meie väikelavasid (maateatreid) raasukesti korjamas kutselistest teatritest. Meie väikelavade tege lane peab igal juhul jääma asjaarmastajaks — tähendab inimeseks, kes lavakunsti harrastab mitte mingisuguse ainelise kasu pärast, vaid puhtast huvist asja vastu. Ja see vahe, mis paratamatult jääb amatöör-teatritegelase ja teatritegelase professionaalisti vahele, peab igal juhul jääma ka asjaarmastajate-teatrit kutselisest-teatrist lahutavaks ja omama väga määravat tähtsust.

Väikelavade kultuurilisteks ülesanneteks „möötu minna võtma“ kutselistesse teatritesse ei saa seepärast pidada sugugi soovitavaks, vaid asjaarmastajate-teatrite ülesanded ja töösuund peavad kujunema välja omaette ja iseseisvalt just väikelavade jaoks. Puht teatrikunstiliste ülesannete kõrval peab väikelava-

vadel tingimata rõhutama just kasvatuslikke ja hariduslikke ülesandeid, ja see ongi väikelavade suunamääramisel õieti kõige olulisem.

Töötada nii üldise- kui omakultuuri nimel, oma publikut arendava, õpetliku ja kasvatava sihiga — just see peaks olema meie väikelavade suureks ja vääriliseks eesmärgiks. Ja rahvuse ühtekuuluvuse tunde kasvatamises ja rahvusliku meelsuse kujundamises — kas ka selles ei peaks leidma meie amatöör-teatrid oma ülesandeid? Kindlasti. Üle kolmetuhande ühingu ja organisatsiooni üle maa, eks ole see kõige ulatuslikum võimalus ja vahend meie vaimlistel juhtidel kõnelda meie rahvaga.

Ja väikelavade juhid ja tegelased! Just teie otsekohesemal valdamisel on ju see suur ja laialdane külviväli. Teie hooleks on kultuuri seemne heitmine sellele avarale põllule. Mõelge siis ka kõige tõsisemalt neile määratuile võimalustele, mis teil kasutada, mõelge sellele suurele osale, mis teil meie avalikus elus ja meie areneval kultuuriteil edentada, ja alles siis avage oma näitelavade eesriided. Teie tööst peavad selguma meie väikelavade kultuurilised ülesanded ja väärtused.

2. Maateatri näitejuhtide ettevalmistusest.

„Kuidas tõsta maal lavakunsti tasapinda“ ja „kuidas siirduda peoõhtutelt kunstiküpssele maateatrile,“ neile väga tähtsatele ja loendust vajavaile küsimustele otsivad vastuseid 7. ja 24. veebr. „Kajas“ Jänkimees ja Joh. Kaup. Mõlemad tulevad ühisele otsusele, et „maateatri loomisel esimesena nõuab lahendust näitejuhi küsimus. On teataval rahvamaja ühingul olemas teadlik näitejuht, siis pole tal raske moodustada omale ühtlast näitetruppi ja alustada temaga tööd . . .“ Teadlikke näitejuhte maalavadele loodab J. Kaup moodusest, kui seltsid leiaks endi tegelaste hulgast isikuid, „kellel ei puudu vastavad eeldused ja kes omavad küllalt huvi asja

vastu“ ja saadaks need teatrite juurde lühiajalisele praktikale. „Olla natukene aega tegelikult teatritöös, töötada vilunud juhtide all — see tähendab palju,“ ütleb ta ja usub, et „selle tagajärjed oleks kaugelt suuremad tagajärgedest, mida annavad haridusliidu näitekunsti instruktorite lühiajalised kursused maal.“

Lugenud huviga neid ridu, tahaksin kõige pealt märkida, et valmistab tõsiselt headmeelt, et väikelavade päevaküsimusist, mis seni olnud mureks vaid maaseltsidele endile ja E. Haridusliidule, on hakatud huvituma ka mujal ja asja kohta ajakirjanduseski on võimaldatud lahesti sõnavõtmist. Kindlasti ei ole maa teatriringide lavakunstile tasapinna tõstmise küsimus väikese tähtsusega ega lihtsalt lahendatav, ja iga asjalik sõnavõtmine võib siin olla vaid asjale kasuks.

Millega aga nende ridade kirjutaja Jänkimehe ja J. Kaupiga ei saa olla nõus, on nende sooviavaldus, et maanäitejuhtide ettevalmistamine sünniks teatrite kaudu. Maa näiteringile võib olla küll kasuks, kui ta saab juhiks mõne kutselise teatri tegelase, kellel näitejuhtimiseks vilumust ja kogemusi. Aga et maa teatriringid hakkaksid oma näitejuhte ette valmistama vaid sel teel, et saadavad neid kutseliste teatrite juurde lühiajalisele praktikale, see ettepanek on kindlasti eluvõõras. Kes meie kutselise teatritööd tunneb, see teab väga hästi, kui vähe saab niisugust „lühiajalisel praktil olijat“ tegelikult rakendada teatri tööle, paratamatult ta peab leppima nii proovidel kui etendusel vaid pealtvaataja osaga. Ja et vaid kutselise teatri töö „pealtvaatamine“ asjaarmastajale just palju võiks anda, seda ei saa kuidagi uskuda. Aga kui sarnane „praktil olija“ pääseks kutselises teatris ka mõnda osa mängima, ei oleks ka sellest temale kui maa-näitejuhile veel erilist kasu. Ta peaks oma aja pühendama siis osa „tuupimisele,“ ja näitejuhtimiseks teadmisi ei anna ühe osa ära mängimine veel kaugeltki. Pealegi ärgem unustagem ikkagi seda, et veel rohkem kui

kutselise- ja amatöörteatrite ülesanded on erinevad, on juba oludest tingitult erinevad nende tööviisid. Ei saa ka kõige eeskujulikum asjaarmastajate teatring puhtakujuliselt kasutada kutselise teatri töömehoodikat, vaid ta peab leidma ja jääma oma võimaluste juurde.

Maa-näitejuhtide ettevalmistuseks jääb selletõttu vaid võimalus korraldada vastavaid kursusi. Seni on Haridusliit sarnaseid maanäitejuhtide kursusi korraldanud kahenädalase kestvusega. See aeg on põhjalikumaks tööks kindlasti äärmiselt lühike ja tuleks kaaluda võimalusi sarnaste kursuste kestvust tulevikus tingimata pikendada vähemalt 4—6 nädalale või paremal juhul koguni 8—10 nädalasteks. Samuti ei peaks neid kursusi korraldatama ainult Tallinnas ja Tartus, vaid ka teistes maakonna-linnades. Võiks kaaluda ka võimalust meie rahvaulikoolide töökavadesse mahutada maanäitejuhtide ettevalmistamiseks vastavaid kursusi. Haridusliidu teatritoimkonnas, kuhu kuuluvad: kunsti ja teatriarvustaja R. Kangro-Pool, „Estonia“ teatri näitejuht A. Lauter, Haridusliidu peasekretär E. Vender, Tööliteatri näitejuht A. Särev, Loksa Haridusseltsi näitejuht A. Mikiver, Pahlka Haridusseltsi näitejuht R. Starkopf — on praegu väljatöötamisel asjaarmastajate-näiteringide ülesannete ja töömehoodika sihtjooned, loodetavasti suudetakse ühes sellega lahendada ka maanäitejuhtide ettevalmistuse küsimus.

Mis puutub Haridusliidu lühiajalistesse lavakunsti kursustesse maal, millele vihjab J. Kaup omas kirjutuses, siis ei saa ka kuidagi neid eitada. Need kursused on kahe ja poole nädalise kestvusega. Läbi võetakse lühidalt: eesti ja üldist teatri ajalugu, hingamist ja häälendamist, deklamatsiooni, miimikat ja lavalist liikumist, lavalisi tüüpe, näitejuhi ja lavategelase ülesandeid, lava ja lavastusküsimusi. Praktilise tööna õpetatakse jumestamist ja kursusest osavõtjatele lavapraktika võimaldamiseks õpitakse ära näidend, mille avalik ettekanne tava-

liselt kursuse lõpul. Nagu revideermistel on selgunud, võib nende kursuste tagajärgedega küllalt rahule jääda. Haridusliidu teatritoimkonnal on praegu päevakorral küsimusi, mille lahendamiseks võib muuta neid kursusi veelgi sisukamaiks. Näitekunsti konsulentidena aga on Haridusliidu teenistuses praegu kõigiti vastavad jõud: „Draamastudio“ teatrikooli lõpetajad — end. „Estonia“ teatri näitleja Ed. Tinn ja end. „Ugala“ teatri kunstiline juht V. Sooserv. Lõpuks ei saa maalavakunsti tasapinna tõstmisel sugugi vähetähtsaks pidada ka lavakunsti õpiringide tööd, mille organiseerimisele on asunud Haridusliit.

3. Väikelavade repertuaarist.

Üks tähtsamaid aluseid meie väikelavade edukaks ja tagajärjerikkaks tööks on kahtlemata õnnelikult valitud repertuaar. Meie maaseltsid suuremas enamusel saavad oma sissetulekud vaid peo- ja näitemängu õhtutest ja see ei ole kahjuks mitte jätnud mõjutamata meie väikelavade mägukavasid. „Tõmbetüki“ otsimisel on sageli väärtuslikke teoseid kõrvale jäetud ja käsi sirutatud tühisemate ja jandilisemate asjakaste järele. Muidugi sissetulekute pärast peavad nii seltsid kui nende juures asuvad väikelavad kindlasti ka muret tundma. Aga siin juures ei tohiks siiski unustada väikelavade kultuurilisi ülesandeid ja ainult rahateenimisele välja minna. Kui ühe näidendi mägukavasse võtmisel arutatakse, kas see teos ka publikule meeldib ja ta ettekanne seltile ka küllalt sissetulekuid toob, argu siis jäetagu ka kaalumata küsimust, kas see näidend on küllalt väärtuslik ja kas ta ettekandega küllalt teenitakse neid kõrgeid ülesandeid, mille teenistuses väikelavad peavad seisma. Ma ei ütle, et meie väikelavade juhid seda viimast sugugi ei arvestaks, aga ma ei saa ka ütlemata jätta, et paljud seltsid ja väikelavad seda arvestavad veel liiga vähe. Kui vaatleme meie väikelavade mägukavasid, siis saame ainult märkida,

et siin julgesti oma 25% on selliseid labaseid ja tühiseid asjakesi, mida korralik väikelava küll kuidagi ei tohiks sallida oma mängukavas. Ja kui 50% näidendeist meie väikelavade repertuaaris on selliseid, millede mängimist võib kuidagi sallida, aga mitte pooldada, siis jääb üle vaid 25% neid teoseid, mida julgesti võime soovitada väikelavadele.

Väikelava tegelased muidugi ütlevad, et ei ole kuigi palju valida väärtuslikku. Ja neil on õigus, sest väärtuslikku, mis väikelavadele sobiv, on meie näitekirjanduses tõesti vähe. Aga siiski ei saa ka märkimata jätta, et ka sedagi väikest väärtuslikku osa ei ole meie väikelavade tegelased just alati ära kasutanud, vaid ikka on kiusatus käinud mõne kahtlasema sisuga näidendi järele, kui sellest ainult loodeti publikule rohkem nalja ja naeru. See aga tähendab oma ülesande unustamist.

Väärtusliku repertuaari hankimist meie maalavadele tuleks kõigiti soodustada. Aga veel enam tuleks takistada igasuguste alaväärtuslike ja kultuurilagedate lavateoste juurdevoolu meie näidendite laenukogudesse väikelavade jaoks.

Ari nimel on meie kirjastused siin sageli läinud juba liiga kaugele.

Soovitavate näidendite nimekirja valmimist väikelavade jaoks tuleks aga kõigiti pooldada.

4. Maa näiteringide organiseerimisest.

Meie maa näitetrupid praegu kannavad üldiselt väga juhuslikku ilmet. Kui vaja „näitemänguõhtut toime panna“, kutsutakse tegelased kokku, kui ettekanne läbi, ei ole neid kellelegi enam vaja kuni järgmise „peoni“. Eeskujuliku väikelava väljaarendamise seisukohast on aga selline moodus vale. Seltsid ja ühingud, kes omale ülesandeks võtnud näitekunsti harrastamise, peaksid tingimata eelkõige asuma alaliste teatriringide organiseerimisele. Teatriringi töötagu ühingu juures oma kodukorra alusel ja tema ülesandeks olgu mitte ainult üksikuks „näitemängu õhtuteks“ kokku tulla, vaid järjekindlalt ringiliikmeid-näitlejaid lavakunstis õpetada ja arendada. Praegu on Haridusliidu teatrifoimkonnal selline asjaarmastajate-teatriringi kodukord väljatöötamisel ja selle ilmunisega tuleb hakata kõige tõsisemalt õhutama maa seltside ja ühingute juures teatriringide organiseerimist.

Teaterdamise võimalustest maal.

Jüri Uustalu.

„Maateater“ — see on kaunis uudne sõna, pole igatahes meie kõrvele veel mугanenud. Oleme maal ja maa asjust ka linnas rääkides ikka tarvitanud sõna „pidu“. Ja ma olen kaunis suur pessimist ses suhtes, kas saab üldse niipea rääkida maateatrist senises mõttes. Kui me alevaid ka „maaks“ ei loe, vaid neid linnade hulka liigitame.

Kui oleme maal ka „teatrit teinud“ s. t. pidudeks mõnd näidendit lavastanud — olgu siis mõnes A, B või C liigi rahvamajas või koguni mõnes küünis, siis me, teatriharrastajad ja

-arvustajad maalt, oleme püüdnud ikka võrdlusi teha, kuidas seda tükki linnas mängiti. Kas aga oleme teinud õieti, võrreldes kahte nähet, mis sarnased ei saagi olla? Kas me pole kipunud võrdlema, et kumb on rammusam, kas superfosfaat või sealih? Kas on maal — olgu alevid siit välja arvatud — kunagi võimalik jõuda linna-teatri tasemele välja, et me võtame eeskju linna teatritest? Kust saame maale näitlejaid, kes oskavad tüüpe luua; dekoratoreid, kes iga järgmise mängu rõivastavad uude kuube; seltsi või asutust, kes krediteeriks maateatrit

linna vasongis, sest linnateatrid elavad ju ainult toetuste varal?

Ma arvan, et maateater, kui niisugusest saab olla juttu, peab arenema päris omapärasel suunas. Sellejuures peavad arvestatud olema kõik maaelu erinevused.

Kõige esmalt ruumid. Uskuge mind, et veel 25 aastat edasi toimub meie seltskondlik eluavalendus 75 protsendiliselt eemal nendest asutustest, mida praegu tunneme rahvamajade nime all nende kohta antud määruste põhjal. See elu tuksub koolimajades, vallamajades, külavainul, lepiku serval, lagedikul kaasiku salus või isegi talutubades.

Kas saab kunagi neis paigus püstitada dekoratsioone, milles oleks linnateatri varjugi? Ei maksa selles suunas kavatsusi tehagi, kui ei taheta end teha naeruväärseks, ja peale muu tulla omaga veel aineliselt läbi.

Teiseks inimesed. Neile eeskujuks seada linnanäitlejaid, kel näitlemine elukutseks, kes selle peal, et ainult näidelda; kes teevad mitmedkümned proovid, et ühte osa rahuldavalt ja teinekord äpardunultki — näidelda! Mõningate jõupingutustega, mõningail õnnelikel juhtumel võib ju hoolsa töö tõttu toime tulla kas või „Hamlet'ki“ kuskil külakuruse, kuid püsivast maateatrist linnateatri miniatüüris ei tule siiski elulooma.

Ent teaterdamine on siiski inimestel veres. Vaatlejaid võib inimeste mäng, liikumine, žestikuleerimine. Seda maal samuti kui linnas.

Linnateatrite omapärasuste hulka kuulub detailide kunstiline peensus: peened valgusevarjundid, peen miimika, peened häälevarjundid, väga koolitatud liikumine, tants jne. Seda peensust ei saa saavutada külavainul, jaanitulel, endises mõisapargis. Õigem — see peensus ei pääse siin mõjule.

Mida meie maal ei saavuta peensuses, seda tuleb kompenseerida jõulisusega, hulgaga. Teaterdamine maal

peab avalduma masside liikumises koorkõnelustes, üksikute tegelaste jõulistes hääleväljendustes, selgesti avaldatavas tegevuses, kus ei mängi mitte niipalju nägu, vaid terve keha. Tualettide asemele toodagu kas või hobused ja lehmad mängu.

Üksikult võttes ei suuda maanäitleja ei millegagi vaatajat võluda. Tuleb aga hulk heinalisi, talgulisi, pulmalisi või peielisi, toimub rahvakoosolek oma kirgedega, külakakelus, lahingsteen jne., siis see hulk mõjub tingimata ja köidab tähelepanu. Hulga hulgas ka maanäitleja saab end paremini avaldada. Las' etendusena toimuvad lihtsad tantsud, liikumised, pidulikud ülesseadmisel! Las' liituvad siia hulka laulukoorid unisono lauluga, las' puhuvad pasunad, mürtsuvad trummid, pauguvad lokulauad, helisevad perekellad! Las' huilgab põõsastikust karjalapsi, olgu kaugemalt kuulda vihaste naabrite sõnelemisi! Las' pruutpaar sõidab hobusevankriga! Seda kõike saab lavastada maal maamiljööös, ilma et oleks tarvis puude vahele üles tõmmata luitunud riideräbalaid nagu sellepärast, et vaat' linnas tehakse nii lavasid.

Ja lõpuks, kas ei saagi muidu maal teaterdada, kui peab just õppima neid näidendeid, mis kuulukse olevat linnalavadel hästi läbilõõnud. Pangem rohkem teatraalsust aktustesse, koosolekutesse, koosviibimistesse! Las' publik ise teeb teatrit — kaasa tõustes, istudes, lauldes, hüüdes, kiites, laites, südame põhjast täie kõriga naerdes või nuttes.

Meil on iga tähtsama pühaga seotud vanu kombeid. Võtame võidupäeva. Siin on palju teatraalseid motive, alates sügavtõsisest kuni ülemeeliku naljani. Jääb üle neid sugemeid lükkida üheks terviklikuks episoodiks ja maapärase, rahvapärane etendus ongi käes.

Eesti Haridusliidu teatrinõuanne peab siin põhjalikult ümberorienteeruma eelmainitud suunas. Millistele seikadele tuleb rõhku panna, sellest „Arengu“ toimetuse loal vahest teine kord.

Väikelavade seisukord 1933./34. aastal.

Ev. Vender.

Ülevaate saamiseks väikelavade seisukorrast korraldas Eesti Haridusliit möödunud 1934. aastal ankeedi oma liikmeskonnas, millele vastas 243 liidu liikmeksolevat seltsi. Et osa seltse ei vastanud kõigile aruande küsimustele, ei ole saadud pilt päris täpne, kuid ligikaudse ülevaate seisukorrast annab see siiski.

Üle 2/5 seltsidest ajavad läbi teisteks otsarveteks määratud majadesse ajutiselt ehitatud nõndanimetatud „liikuvate lava-dega“. Sellele küsimusele vastanud 229 seltsist on 135 seltsil kasutada rahva- ja seltsimajades olevad alalised lavad ja 94 kasutavad kooli-, vallahaju ja teisi ruume, kuhu lava ehitatakse ainult peo puhuks.

Näitelavade suurus.

Maakond	Sügavus m	Kõrgus m	Laius m
Harjumaal	4,45	3,50	6,96
Virumaal	4,88	3,60	7,32
Järvamaal	4,11	3,56	6,31
Läänemaal	4,21	3,28	5,81
Tartumaal	5,33	3,77	7,73
Pärnumaal	4,61	3,55	6,86
Valgamaal	5,20	4,26	7,93
Viljandimaal	4,84	3,97	7,38
Saaremaal	5,14	3,28	6,25
Võrumaal	4,78	3,91	7,95
Petserial	4,58	2,16	7,37

Kõige kõrgem lava avaus on Järvakandi haridusseltsil ja Võnnu laulu-mänguselts „Lõokesel“ (5,5 meetrit) ja kõige madalam on Pärisea haridusseltsil (1,60 m). Kuni 2 m kõrguseid lava avausi on aga väga palju.

Kõige laiem lava avaus on Alavere haridusseltsil, Kaagvere laulu-mänguselts „Helin“, Kohtla-Järve kaevanduse haridusseltsil ja Vilo rahvahariduse seltsil (8 m) ja ÜENÜ Härgla osakonnal isegi 9 m ja Restu haridusseltsil

Maakond	Lava avause keskmine	
	kõrgus m	laius m
Harjumaal	2,66	4,89
Virumaal	2,58	4,95
Järvamaal	2,47	4,64
Läänemaal	2,51	4,46
Tartumaal	2,76	5,22
Pärnumaal	2,69	4,78
Valgamaal	2,91	4,08
Viljandimaal	2,48	4,97
Saaremaal	2,43	4,59
Võrumaal	2,67	5,04
Petserial	1,94	5,5

Keskmine lava avause kõrgus 2,62 mtr.

„ „ „ laius 4,84 „

„Kultuuril“ 12 m. Kõige kitsama avausega lava on Audevälja haridusseltsil (2,5 m).

Seejuures on lava sügavus kõige suurem Võnnu laulu-mänguselts „Lõokesel“ (15 m) ja ühe ainukese meetri ruumi on leidnud oma lavale ÜENÜ Viimsi osakond.

Kõige kõrgema lava omanik on Vigala Muusikaselts, kelle lava kõrgus on 7,65 m. 7 m kõrgused lavad on: Järvakandi haridusseltsil, Võnnu laulu-mänguselts „Lõokesel“, Tarvastu põllumeesteseltsil, Kaarli karskuselts „Sädel“, Vaivara karskuselts „Külvajal“ ja Vägeva rahvamajal. Kõik teised lööb üle oma lava kõrgusega aga Riia Eesti Hariduse ja Abiandmise Selts, kelle lava kõrgus on 12,3 meetrit.

Paljud peavad leppima aga hoopis madalamate lavadega. Nii ei pääse pikemad mehed ÜENÜ Lagedi osakonna lavale, kus kõrgust on vaid 1,75 m. Alla 2,5 m kõrguseid lavasid on juba mitmel seltsil.

Lava laiusega sammub esirinnas Vaivara karskuselts „Külvaja“ (15,6 m) ja kõige vähem on saanud selleks lubada ruumi Harju-Jaani haridusselts (3 m).

Kõige suurem põrandapind on Võnnu laulu-mänguselts „Lõokese“ laual (180 m²) ja kõige väiksem Jausa haridusseltsil, kelle näitejuht peab kogu tegevuse suruma 6,4 ruutmeetrilisele näitelavale (2 × 3,2 m).

Dekoratsioonid.

Dekoratsioonide seisukord näitab tublisti paranemise tendentsi. Kui kümme aastat

tagasi oli ainult üksikutele seltsidele enam-vähem korralik lavasisseseade, siis on nüüd see juba väga paljudel.

Kuigi ringhorisont on juba ka maale levinud, tundub siiski, et mõnedki vastajatest on õhkukujutava lihtsa tagaseina nimetanud ringhorisondiks. Seepärast ei saa neid arve kuigi palju usaldada.

Maakond	Aruande esitanud seltside arv	Metsa komplekte		Toa dekoratsioonid		Kardinad		Ringhorisonte	
		Seltside arv	Kompl. arv	Seltside arv	Kompl. arv	Seltside arv	Kompl. arv	Seltside arv	Ringhor. arv
Harjumaal	51	35	42	45	88	15	18	9	10
Virumaal	47	36	40	45	84	13	14	5	6
Järvemaal	28	19	20	25	44	6	7	6	6
Läänemaal	25	14	15	21	32	7	8	3	3
Tartumaal	20	14	19	20	38	7	11	5	5
Pärnumaal	26	17	20	20	48	5	7	2	2
Valgemaal	6	6	6	6	9	2	3	1	1
Viljandimaal	15	10	11	12	20	5	6	1	2
Saaremaal	13	8	11	11	23	2	2	2	3
Võrumaal	7	6	7	5	10	2	3	2	2
Petserimaal	4	3	7	4	11	3	6	2	3

Lava valgustus, näitelava kõrvalruumid, parukate ja kostüümide kogud.

Maakond	Aruande esitanud seltside arv	Elektri- valgustus	Petr-gaasi valgustus	Tegelaste toad	Garderoo- bid	Parukate kogud
Harjumaal	51	11	18	24	5	10
Virumaal	47	9	22	30	4	9
Järvemaal	28	3	11	11	3	6
Läänemaal	25	4	6	11	1	2
Tartumaal	20	1	11	7	4	1
Pärnumaal	26	5	8	7	3	5
Valgemaal	6	—	3	3	1	1
Viljandimaal	15	1	8	10	2	2
Saaremaal	13	1	5	6	3	2
Võrumaal	7	—	1	3	—	1
Petserimaal	4	1	1	3	1	1

Lavategevuse juhid, näidendite ettevalmistus ja pidudest osavõtmine.

Maakond	Aruande esitanud seltside arv	Näitejuhte	Dekoratoreid	Jumestajaid	Keskmine proovide arv	Keskmine pidudest osavõtjate arv
Harjumaal	51	20	7	7	8,02	91,67
Virumaal	47	18	5	9	7,89	109,9
Järvamaal	28	1	2	2	8,67	90,1
Läänemaal	25	8	3	2	8,52	98,1
Tartumaal	20	13	5	6	6,68	102,9
Pärnumaal	26	5	—	3	7,83	119,6
Valgamaal	6	2	—	2	7,5	113,7
Viljandimaal	15	4	1	2	6,8	119,7
Saaremaal	13	3	—	2	9	118,8
Võrumaal	7	2	1	1	6,6	141,4
Petserimaal	4	—	1	—	6,7	91,7

Nagu näha viimastest tabelitest, on õige palju paranenud lava valgustuse asi. 243 seltsist on jõudnud endale sisse seada elektrivalgustuse 37 seltsi ja petrooleumigaasi-valgustuse 94 seltsi. Seega täiesti rahuldav valgustus üle poolte seltside lavadel. Kurvem on seisukord lava varustusega. Näitelava riideid ja parukatekogusid leidub kaunis vähestel seltsidel.

Kõige masendavama mulje väikelavade tegevuse kohta annab aga näitejuhtide arv. Ainult 77 kindlat näitejuhti! Siin peavad seltsid küsimuse tõsiselt võtma ja niisuguse kindla juhita tegevuse lõpetama. Igas seltsis, kus peetakse pidusid ja mängitakse näitemängu, olgu ka kindel näitejuht! Siis kaovad ka need nähted, et seltsil aasta keskmine näidendiproovide arv on 4. Kui aasta keskmine on 4, siis peab paratamata oletama, et seal mõni näidend läheb lavale ka paari prooviga. Proovide arvu vähesusega lööb rekordi üks Võrumaa selts, kellel proovide keskmine arv on 3. Sealjuures muidugi siis

ka etenduselkäijate keskmine arv on ainult 50. Ligikaudu samal tasemel on ka üks rahvaraamatukogu selts Läänemaal. Leidub aga ka väga palju neid seltsi, kus keskmine proovide arv on üle kümne. Kõige suurema proovide arvu näitavad aruandes: Alliku haridusselts 16 ja ÜENÜ Aruküla osakond 16. Vaatamata sellele, et üksikud seltsid õige kergekäeliselt talitavad näidendite lavastamisel, on siiski üldine keskmine proovide arv 7,91.

Mis puutub publiku osavõtmisesse etendustest, siis paistab, et kus tehakse tõsist tööd ja kus on korralik lava, seal käib ka rahvast. Kõige suurem keskmine etendustest osavõtjate arv (250) on kolmel seltsil: Vaivara karskusselts „Külvajal“, Sänna rahvaraamatukoguseltsil ja Võnnu laulu-mänguselts „Lõokesel.“ Kõigil on oma maja, korralikud dekoratsioonid (kahel isegi ringhorisondid), Vaivaras elektri- ja Võnnus petrooleumigaasi-valgustus, ja mis peaaegu — igal neist on kindel näitejuht ja kindel ning hea pidude ettevalmistus (Vaivaras keskmine proovide arv 14).

Kaasaegsed kultuuritegurid.

20. sajandi moodsas tsivilisatsioonis orienteerumiseks on vaja oskust.

Neeme Ruus.

Rahvakultuuri ja rahvahariduse nõukogu avakoosolekul pidas minister N. Kann nõukogu tähtsamaks üles-

andeks rahvahariduse edendamist kogu rahva huvides. „Päevalehe“ 26. skp. juhtkirjas Tja näeb

rahvahariduse edendamise teed seni-seile kultuurisaavutustele jär-jekindlas pealeehituses elu-läheduse ja rahva otsekoheste huvide suunas. (Minu sõrendus. N. R.). Millised siis on kaasaja kodanikkude eneste kultuurilised harrastused ja mil-lised on praegu mõjuvaimad kultuuri-tegurid, mida saaks ära kasutada rah-vahariduse edendamiseks kogu rahva huvides?

Rahvakultuuri ja rahvahariduse nõu-kogu avaistungil sõeluti peamiselt raamatuaasta ja emadepäeva korraldamisega seoses olevaid küsimusi.

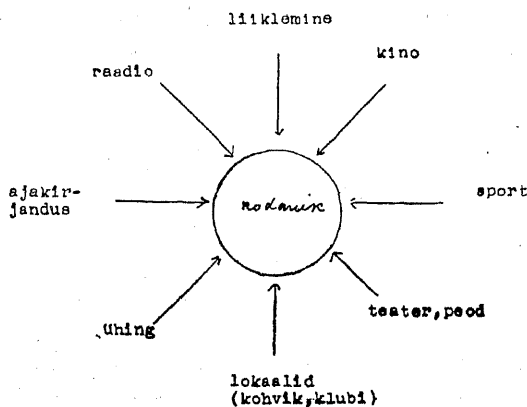
Kodu, vanemad ja raamat — need on kahtlemata kõige vanemad ja mõ-juvamad kultuuritegurid. Nõukogu on õieti talitanud, kui ta — kas ettekavatsetult või juhuslikult, see pole oluline — algas oma tegevust nende tegurite ausse tõstmise küsimustega.

Aga kaasaja kultuuriline pale ei piirdu ainult kodu, isa-ema ja raamatuga. Generatsioonil, kes elas enne meid, ei olnud tõesti peale eelmainitud tegurite + kool ja kirik kuigi palju teisi kultuurilisi mõjutajaid. Eelmise generatsiooni liikmete hariduslik tase, silmaringi avarus ja mõttevõime elast-sus olenes peamiselt sellest, millises kodus, milliste vanemate juures nad olid kasvanud, milliseid raamatuid lugenud ja millise kooli ning usulise kasvatuse nad olid saanud.

Nüüd on aeg, kus õhtuti terve pere-kond ümber suure laua istub, juba ammu kadunud. Vabaaja veetmiseks on tekkinud kümneid võimalusi, uusi kultuurilisi mõjutajaid tekib juurde iga päevaga. Eriti vastuvõtlik on moodsaile kultuuritegureile kaasaegne noorsugu.

On tööpäev läbi, püüab kaasaegne kodanik kiiresti eemalduda kodust. Üm-ber perelaua istumisest ja isa ettelu-gemise kuulamisest ei taha ta üldse midagi teada. Ta rõivastub pühapäeva ülikonda ja tõttab kinno, spordivõist-lusele, peole, kohvikusse või ühingu-

koosolekule. Asub kaasaja kodanik mõni kilomeeter mingist suuremast tsentrumist, siis kasutab ta jalgratast, omnibust või rongi. Ja neilgi vähestel tundidel, mil ta viibib kodus, ei pühenda ta niipalju aega raamatuile kui just ajakirjanduse lugemisele, ja kui on olemas raadioaparaat, siis raadio kuulamisele. Nii ümbritsevad kaasaja kodanikku uute kultuuritegu-ritena:

Kui siis veel lisandada reklaam, mis juhib kodaniku kord selle, kord teise nähte juurde, saame enam-vähem täieliku loetelu neist tegureist, mis mõju-tavad ja kujundavad kaasaja kodaniku kultuurilist palet.

Kõik ülalloeletatud tegurid võivad olla niihästi positiivsed kui ka nega-tiivsed.

Jalgratas kõlbal liiklemisvahendiks niihästi sõidul simmanile ja ehale kui ka laulupeole ja teatrietendusele; kinos võib vaadata niihästi „uima embusi“, „Pariisi metsikuid õid“ jms., kui ka arendavaid kultuurfilme; sportimisel võidakse rekordite tagaajamisel kao-tada tervis ja jääda kängu vaimses arenemises, aga sporti võidakse kasu-tada ka tõeliseks keha arendamiseks; on palju maapidusid, kus kava koos-neb ainult labasest jandist, sellele järg-

nevast jalakeerutusest ja sinna iseene-
sest lisanduvast kakelusest — on aga
ka pidusid eeskavadega, mille vaata-
misel-kuulamisel pidulised saavad tõe-
lise vaimse naudingu osaliseks; lokaa-
lid, kohvikud ja klubiruumid võivad
kujuneda niihästi kohtadeks, kus pil-
jardi ja koroonalaua taga aega surnuks
lüüakse, klatšijutte aetakse jne., kui ka
paiguks, kus on võimalik oma sõpra-
dega ja tuttavatega eluprobleemide
üle vaielda ja oma tööspidamisi aren-
dada; ühingud ja seltsid, kui neis va-
litseb alaline intrigeerimisvaim, aitavad
aina kiskuda alla oma liikmete kõlb-
list taset, aga samas võivad nad oma
hästi väljaarendatud ja seemiselt disti-
plineeritud organisatsiooniga tublisti
tõsta oma liikmete väärtust korraliku
ja väärsel ühiskonnaliikmena. Ajakirjan-
duse negatiivsest ja positiivsest mõjust
kõnelemine oleks liigne — juba kül-
laltki on kõigile tuttav sokakirjanduse
allakiskuv ja hea ajalehe kasvatav
mõju! Samuti võib raadio abil mõjuda
niihästi kasvatavalt kui ka kuulajate
maitset labastavalt, näit. alalise jazzi-
muusika kaudu.

Kõik oleneb kodaniku enda kriitika-
ja valiku-võimest, kas ta suudab kaas-
aja mitmepalgelisi kultuuritegureid ka-
sutada enese vaimse taseme tõstmiseks
ja silmaringi avardamiseks, või upub
ta nende liigrohke virr-varri, infor-
meerub ainult pinnapealselt ühest ja
teisest küsimusest ja omandab rahvus-
vaheliselt standardiseerunud 20. sajandi
„maailmavaate“, mis eelistab pinna-
pealseid lõbustusi ja harrastusi tõsi-
semale ja sügavamale elustiilile.

Kool ei saa kuigi palju aidata kaasa
kindlama elustiili ja tugevama kriitika-
võime tekkimisel. Algkoolist käivad ju
küll läbi eranditult kõik kodanikud,
kuid lapseas, algkoolis õppides ei
kujune veel iseseisvaid tööspidamisi.
Algkoolist lahkudes, puberteedieas jääb
noorsugu ilma igasuguse kasvatuse-
ta (kui mitte arvestada kesk- ja kutsekoo-
lide õpilasi), omandab kiiresti „kraade-

kultuuri“ pahed ja hiljem, jõudes aja-
järku, kus hakkab arenema iseseisev
mõtlemine, ollakse juba liigselt läbi
imbutatud 20. sajandi moodsa tsivili-
satsiooni pahedest (kino, sokakirjan-
dus, rekordsport, jazz-muusika, tänav-
lõbud, j. m.). Ei tarvitse sugugi olla
murdeas uulitsapoiss ega kraadeplika.
Ei! Moodsa tsivilisatsiooni pinnapeal-
sus ja lõbustuste harrastamine surub
end peale, tänu täiuslikule reklaam-
kunstile, valdavale enamusele tänapäeva
noorsoost ja muudab nad ükskõikseiks
vaimse elu tõsisemate avalduste vastu.

Maailma kõrgeima rahvaharidusega
maad — Inglismaa ja Skandinaavia riigid,
kaasa arvatud meie hõimuriik
Soome — peavadki kooli lõpetanud noor-
soo ja täiskasvanute haridustööd mitte
vähem tähtsaks koolikasvatusest. Taani
kuulus kasvatusteadlane, Grundtwig,
keda Rousseau ja Pestalozzi kõrval pee-
takse tähtsamaks pedagoogiks ja täis-
kasvanute ning küpse noorsoo kasva-
tusküsimuste alal klassikuks, peab just
eluga 18 — 30 aasta vahel „vaimu
loomistunniks“; tema arvates tuleb
suuremat rõhku panna kogu rahva
arendamisele „küpses nooruses“, s. o.
18.—30. eluaastate vahel, kui lapseas.
Inglismaal kulutab riik täiskasvanute
haridustööle (adult education) rohkem
kui koolikorraldusele.

Meil on seni puudunud järjekin-
del koolist lahkunud noorsoo ja täis-
kasvanute haridustöö. On ilmselt selge,
et ka prima ja täiuslikuma koolikor-
ralduse juures võib tänav ja ümbrus
mõne aastaga hävitada kogu õpetajate
töö ja vaeva. Seepärast ka noorsoo
ja täiskasvanute haridustöö
ei saa baseeruda ainult amet-
likul koolikorraldusel, vaid
peab ära kasutama ka kaasaegseid kul-
tuuritegureid, nimelt kino, raadiot, aja-
kirjandust, sporti, teatreid, maal pidu-
sid, iga liiki ühinguid ja seltse ja muid
elulähedasi harrastusi.

Seisamegi hariduse- ja kultuurite-
gelaste tähtsaima ülesande ees: näidata

kodanikele, kuidas nad peaksid orienteeruma tänapäeva moodsas kultuurielus ja kuidas ära kasutada kaasaegseid kultuuritegureid kogu rahva huvides tema kultuurilise taseme tõstmiseks. Rahvakultuuri ja rahvahariduse nõukogu on raamatu ja koduga teinud

algust. Ootame ka kino, raadio, ajakirjanduse, maateatrite j. m. s. küsimuste põhjalikku kaalumist, esiteks nende kasvatusliku väärtuse tõstmist ja hiljem nende täielikku ärakasutamist kogu rahva haridusliku taseme tõstmise huvides.

Miimika ja žestide keel.

Paul Sepp.

II.

Keha ja tema üksikosade liigutused.

Jalad.

Kui seisate sirgelt, jalad kontsades kokku löödud ja keha raskus lasub mõlematel jalgadel, siis omate poosi, mis peab tähendama järgmisi väljendusi:

tagasihoidlikkust, alandlikkust, lugupidavust, kartlikkust, passiivsust.

Sama seisang, kuid jalad harali: merimees, ratsutaja, raskuste kandja, laiskvorst või vedelvorst.

Sama seisang — jalad põlvedest kõverad:

väsimus, nõrkus, vanadus, joobnud olek, üldise kartus kaotada tasakaalu.

Kui keha raskus lasub jalal, mis on eemal tegevusest, saate poosi, mis peab väljendama:

ükskõikset ootamist.

Kui aga keha raskus lasub jalal, mis on tegevuse koha pool, siis saate poosi:

aktiivse, tähelepaneliku.

Aktiivses tegevuses, jaatavas või eitavas olukorras ei tohi kunagi keha raskus lasuda mõlematel jalgadel, sest sel puhul tunnete ennast ebamugavalt ning poosi muutmisel, ühe ehk teise jala üleviimisel, riskeerite kaotada tasakaalu.

Keha raskus üle viidud ette-

toodud jalale annab poosid, mida vaja järgmistel väljendustel:

vaimustus, ihaldus, nõudmine, palumine, tahe, kinnitamine, lubamine, jälgimine, vaatlemine, käskimine, ähvardamine, võitlus, bravuurimine, jaatamine — üldse kõik väljendused, mis on märgitud tahetjõuga.

Sama poos, kuid ettetoodud jalg põlves kõveraks tõmbunud suurendab ja dünamiseerib eelmisi väljendusi.

Keha raskus üle viidud tagasi, teisele jalale, annab meile poosi, mis väljendab meie eitavat või passiivset olekut:

otsustusvõimetus, teadmatus, kõhklemine, kahtlemine, järelemõtlemine, igatsus, kartus, eitamine, keeldumine, imestus, üllatus, põlastus, eemaldumine, õudustunne.

Põlvede kõveraks tõmbumine suurendab ka siin väljenduse mõju.

Kõnnak ja liikumine laval.

Kõndimine laval on liikumisist raskemaid.

On inimesi, kes juba loomupoolest on kerged ja elegantsed, võib öelda, nad kõnnivad hästi, sest nad kunagi ei mõtle selle üle, nad on kindlad eneses. On aga neid, kelle kõnnak on raskepärane, kohmakas, ebapainduv, nende käik on ebakindel, rütmivaene, ja seepärast nad liiguvad ka halvasti.

Kõnnakus peegelduvad enamasti inimese karaktersemad iseloomu jooned.

Lava seisukohalt peab õppima käima nii, et need iseloomustused ei mõjuks segavalt kujundatavale tüübile.

Muidugi, kõnnakus ettetulevaid puudusi võivad kõrvaldada enam-vähem plastilised tantsud, rütmiline võimlemine.

Võtame vaatlusele mõningad iseloomustavad, karakterised kõnnakud, mis võivad huvitada meid lava seisukohalt.

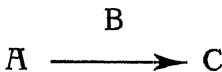
Ka n g e d j a l a d käimisel annavad kõnnakule kõhkleva mulje ja ühtlasi iseloomustavad vanu sõjaväelasi ning jooksva all kannatajaid.

Käimine varvastel — läbi pori minek, kuivemate kohtade otsimine, selle juures keha toetub ikka ettetoodud jalale.

Käimine varvastel, keha raskus laskub ettetoodud jalale alles siis, kui jalgealune kindlustatud, ning seejuures vaade ei ole maas, vaid on suunatud tungivalt kogu keha liikumise sihis — s. o. hiilida vargsi.

Sisse tulla, üle lava minna, ringleda, tagasi tõmbuda, kaduda — need on tavalised käigud laval, mis võivad varieeruda lõpmatuseni. Nende teoreetilise uurimise osutuks mõtetuks, kuna praktiliste harjutuste jaoks on olemas selleks teatud reeglid.

Näiteks üleminek laval sünnib teise tegelase eest, kuid mitte tema selja tagant:

Üleminek ja käimine kõnelemise ajal ei ole sobiv, sest see segab publiku tähelepanu, kuid ärrituses on see aga loomulik.

Lavalt äraminek keskele, otse etteütleja kasti juurest, ei ole samuti sobiv.

Pöördumised laval. Seistes seina juures, lava küljel, pööratakse ikka seina poolt väljaspoole, mitte seina vastu.

Üldiselt tiikumine laval (käigud) sünnib vastavalt tükile, stseenile — tem-

pos ja stiilis, mille muidugi määrab kindlaks ja viib läbi näitejuht.

Põlvitamine. Jumaldava kummarduse juures mõlematele põlvedele langes võib saabuda koomiline efekt.

Kuid sedasama kummardust tuleb teha järgmiselt: astuda samm ettepoole, kogu keha viia üle ettetoodud jalale ning hoida teda selles seisangus seni, kuni teise jala põlv on puudutanud maad. Siinjuures aga on tarvis pidada meeles, et laval põlvitades tuleb laskuda ikka selle jala põlvele, kumb publiku pool, s. o. kui publik on teist vasakul, siis laskute vasaku jala põlvele; kui paremal poolt — siis parema jala põlvele.

Kummardumine midagi maast ülesvõtmiseks. Kui selleks, et maast midagi üles võtta, vedrutate mõlemad põlved kõveraks ning kummarduv keha raskus laskub harali läinud põlvede vahele, saate inetu ja ebamugava poosi.

Siin tuleb teha sedasama, mis põlvitamise juures — s. o. viia keha raskus üle ettetoodud jalale, mis tõmbunud kõveraks.

Kuigi elame kehakultuuri intensiivse arengu ajajärgul, kus noorsugu juba koolist saadik võimleb, teeb rütmilist gümnaastikat ja harrastab plastilist tantsu, juhtub veel praegugi, et saavutatud keha plastilisust ja painduvust ei osata kasutada tegelikus elus ega ka laval.

Istumise poosid. Neid on liig palju selleks, et kõiki neid võtaksime vaatlemise alla. Piirdume ainult mõne üldise märkusega.

Istumise juures tuleb hoiduda puususest ning keha liikmete sümmeetrilisest joonest.

Ei ole soovitatav istumisel hoida põlved liig harali.

Kui istute väga sirgelt, küünarnukid keha külge surutud, põlved koos ning ühes joones, siis väljendate sellega:

tagasihoidlikkust, argust, lugupidavat ootamist.

Kui selle juures aga istute otse tooli

serval, siis poosi tähendus on viidud kuni koomilise efektini.

Tagasi heidetud keha ja tugevasti harali jalad annavad väljenduse:

vulgaarsus, praalija, häbematu.

Kui istute — jalad laiali viidud, keha ettepoole toodud, küünarnukid põlvedel, saavutate poosi:

toorus, kasvatamatus.

Tervituskumardused. Tseremoniaalkumardus koosneb meestel järgmistest ettevalmistavatest liigutustest:

Jalad koos, ühel joonel. Üks jalg viiakse eemale, umbes 25—30 cm kaugusele ja kogu keha raskus viiakse üle sellele jalale.

Kumardus ise aga seisab selles, et vaba jalg tuuakse teise jala juurde, lüüakse vähe kotsad kokku ning samal ajal lühike pea kumardus; käed ripuvad vabalt puusade juures.

Suurem ehk vähem lugupidamine oleneb siin pea kumardusest ja jala, millel lasub keha raskus, põlves kõveraks viimises.

Mehe kumarduse juures tehakse üks samm tagasi ning keha viiakse üle sellele jalale ükskorda, naise kumarduses aga kaks korda.

Koomiline kumardus, liialdatud tseremoniaalsus, seisab selles, et hari likku, ülaltoodud kumardust korratakse mitu korda, s. o. korratakse jala tagasi toomist, kusjuures igakord jalg hõõrub põrandat ja jala liigutust saadab iga kord järsk pea ja keha kumardus.

Jalad võivad täita veel mõningaid väljendusrikkaid liikumisi, näiteks järgmisi:

Mõlemad põlved tugevasti üks-teise vastu surutud, kusjuures üks pooleldi katab teist. Selle liikumisega täiendatakse poos, mis väljendab:

kõik füüsilised kannatused, eriti külma mõju, ka suure häbi tunne ning alandus.

Üldse kõik kurvad tunnetused rusu-

vad kogu inimese keha kokku, kuna aga kõik rõõmsad avardavad seda.

Jalataldade st. Taldade puhastamine vastu põrandat väljendab sümboolselt:

„Sajab vihma, sain märjaks, tänav on nii porine“ jne. Jalaga vastu põrandat koputamine tähendab:

kärstitust, ägedust, kannatamatust.

„Kas tõesti ta ei tule? Millal ometi see lõpeb“.

Jalaga vastu maad löömine täiendab lauseid:

„Ma kinnitan, ma tahan, ma võtan, ma tallan ta põrmu“, üldse lauseid, mis lõpevad energilise sõnaväljendusega.

Välja sirutatud jala nina ja samas tagasi tõmmatud, tähendab:

„Ma kõhklen, ma kardan, ma ei julge.“

Käte-liigutused.

Vabalt ripuvad käed on loomulik seisang, millega väljendatakse:

rahu, ükskõiksust, väsimust, hingelist surutist.

Ripnevad käed kõiguvad:

muretus, vallatus, matsilikkus.

Käed harali, kuid jalad samuti, — koomiline seisang.

Käed õlgades ülesviidud, küünarnukid laiali:

kehklemine, affektatsioon, koomiline härrasmehelikkus, püüdmine olla graatsiline, elegant.

Mõlemad pöidlal vesti varukalõigetes:

enesekindlus, enesega rahulolek, rippumatus, kekslemine.

Üks käsi puusas, teine ripub vabalt:

tähelepanu, samuti ka ükskõiksus.

Selle poosi juures keha raskus on sealpool, kus käsi on puusas.

Sama poosi juures enam või vähem teravalt pea kuklasse visatud: uhkus, upsakus, väljakutse, praalimine.

Üldiselt on käsi puusas ikka tegevusele vastassuunas; kui aga käsi on puusas sealt poolt, kus on tegevus, siis suurendab see eelmise väljenduse mõju.

On tarvitata ka poos, kus mõlemad käed pandud puusa, kuid meie eelistaksime siiski lavale sümmeetrilisi poose.

Käed rinnal kokku pandud, kusjuures üks toetab teist, tähendab: äraootamine, järelemõtlemine.

Üks käsi rinnal hoiab teist, millele toetub lõug:

murelikkus, mõttepingutus.

Sama seisang, kuid käsi hoiab põske, nimetav sõrm väljasirutatud meelekohale:

sügav mõte, ülesanne, mis ei anna lahendada, raske seisukord.

Sama poos, kusjuures lahtise labakäe peopesale toetub pea:

igatsus, suured raskused, pea ideid täis, vaimline piin.

Siinjuures tuleb tähendada, et kõik need poosid ammutavad enda väljendusrikkust ikka pea alla langemises, nagu kasvav ärevus teeks teda ikka raskemaks ja raskemaks.

Labakäsi surutud meelekohal vähe tagasi heidetud pea vastu, kuna teine käsi on vähe peast eemal:

„Mis teha, mis saab minust, mu pea lõhkeb, võib hulluks minna, kõik on otsas,“ — üldse suurt ahastust.

Mõlemad labakäed suruvad pead meelte kohal — suurendavad eelmiste tähenduste mõju.

Ahastuse kõige kõrgemas pinges on pea heidetud tagasi ühes ülemise keha osaga.

Käed risti rinnal tähendab õieti vaid ajutist passiivsust, usku enese võimusse. Kuid mõningatel juhtudel võib see tähendada:

põlastust hädaohtudele, vastuseisu ähvardustele.

Ripnevad käed keha külge surutud,

kusjuures jalad on kokku pandud ja ühel joonel, tähendab:

tagasihoidlikkus, arglikkus, alandlikkus, truualamlikkus, sügav lugupidamine.

Kramplikult kõveraks tõmbunud ja keha külge pigistatud käed täiendavad põlvedes üksteise juurde surutud jalgade poosi, s. o. füüsilist kannatust, alandust ning häbi.

Käed selja taga kokku pandud: julgeolek, eksitamatust.

Käed pükste taskuis tähendab vaid üht, et inimene lubab endale hoolimatut poosi.

See poos on küll sageli tarvitataval laval, kuid kahjuks väga tihti ebasobivatel olukordadel.

Käte peitmine pükste või kuue taskuis peaks sümboolselt tähendama, et ei olda otsekohene, ei taheta end välja anda, midagi hoitakse varjul. Kuid üldiselt tähendab ta siiski familjaarsust ja liig kodust olekut.

Seltskonnas on see poos täiesti lubamatu, eriti kui käed on pükste taskuis.

Nagu varem öeldud, on ju käte liigutusi nii palju ja meil puuduks võimalus neid kõiki kirjeldada. Siin toodud mõned üksikud näited annavad võimaluse orienteeruda, neis uurida neid variatsioone, mis ühe ehk teise efekti väljenduse juures tuleb esile.

Lõpuks, suurem osa käte väljendusis langeb õieti labakäele, mida meie asumegi vaatlema.

Liigutused, mida teostab labakäsi.

Oleks tõesti asjatu kirjeldada kõiki neid liigutusi, mida meie teeme labakäe ja sõrmedega, seda enam, et palju liigutusi sünnib alateadlikult, mille tähendus on udune ja ebaselge; suuremal osal neist liigutusist ei ole muud ülesannet, kui tuua keha ühisesse tasakaalu ning kooskõlastada üldist poosi.

On küllalt, kui meie märgime need printsüübid, millel põhjenevad need liigutused, mis omavad erilise tähenduse.

See annab näitlejale võimaluse otsida varjundeid neis liigutuste liikides.

Labakäe liigutused jagunevad kolme eriliiki:

osutavad žestid, mis näitavad meile mõnd eset või kohta; kirjeldavad žestid, mis mõeldavad või kirjeldavad asju; aktiivsed žestid, mis skitseerivad meile mingi tegevuse.

peopesa vasta rinda, sõrmed vabalt, lahti:

minu, kuulub mulle, minu hing, kogu minu olemus.

Sama žest mõlemate kätega suurendab tähenduse sügavust ja veenvust.

Arvude näitamine sünnib teadagi sõrmedega. Kuid „ainus“ — nimetissõrmega, aga „üks“ — põial ja „kaks“ põialt nimetissõrm jne.

Järvakandi Haridusseltsi õpiring «Valgus» Harjumaal.

Osutavad žestid.

Osutav žest tehakse välja sirutatud käega, kusjuures labakäe nimetissõrm on sihitud osutatava eseme või koha täpses suunas:

sina, tema, nemad, see, all, üleval, seal.

Kui käsi on tõmmatud kokku ja nimetissõrm puudutab rinda, tähendab see: mina.

Kui aga selle sõna mõiste on laiem ja temas on valdamise idee, siis osutatakse ennas kogu labakäega, surudes

Kirjeldavad žestid.

Nende eesmärgiks on anda mõte või ettekujutus kellestki isikust või mõnest asjast sel moel, et kiirelt joonistatakse õhus liigutusega tema suurus ja vorm, kui just suurus ja vorm on ta eriomadus.

Labakäe peopesa ülesandeks on just suuruse ja vormi kujutamine.

See žest nõuab oma tarvitamisel suurt täpsust ja usutavust ning seisab selles, et tühjas õhus tehakse selgelt liigutusi, nagu kirjeldav ese tõesti oleks

meie ees ja meie nagu silitaks seda oma käega.

Suurem osa kirjeldavaid žeste, mis on võetud üldisele tarvitusele, on juba mõistetavad „poolest sõnast“, vajavad vaid kiiret ja kerget vormi joonistust õhus.

Väike, suur, otsast teritatud, lame, ümar, neljakandiline, paks, peenike, pikk, lühike.

Aktiivsed žestid.

Rippuvad labakäed, mitu korda järjest kokku tõmbuvad ja laiali löödavad, tähendavad :

ärrituse algust, jõuetust.

Alla lastud labakäed, kramplikult kokku tõmbuvate sõrmedega rusikasse: ägedus, viha, kättemaksuiga.

Käsi rusikaga välja sirutada ning labakäsi lahti lasta, peopesaga ülespoole, tähendab :

heita põlastus otse näkku, haavamine, terve peotäis ränki süüdistusi.

Labakäsi lahti lastud, peopesaga allapoole, sõrmed harali, kogu käsi väljasirutatud ja energiliselt jälle tagasi tõmmatud ning labakäsi rusikasse tagasi tõmbunud, tähendab :

ma võtan, haaran, omandan.

Sama liigutus, kuid veel järsumalt ning labakäsi on juba alguses kokkutõmbe krambis :

mina tahan, mina hoian, mina ohjeldan, mina hävitan.

Sama liigutus, kuid pehmelt, salapäraselt — alguses labakäsi lahti, siis sõrmed aega mööda tõmbuvad pingega kokku :

vargus.

Labakäsi näo kõrgusele üles tõstetud, püstloodis, pooleldi lahti, peopesaga sissepoole — kui selle juures tehakse sõrmedega liikumine enesest eemale :

Otsaesise juurest — tervitus; huulte juurest — suudlus; südame juurest — südamlikkus, südamlik lugupidamine.

Sama seisang, kuid liikumine tuleb

väljaspoolt enese juurde :

lähenege, tulge, ma kutsun teid.

Sama liigutus laiemalt teostatud mõlemate käte abil :

tulge kõik.

Sama liigutus, kuid ainult nimetis-sõrmega — sama tähendus, kuid familjaarsem.

Mõlemad käed laiali õlgade kõrgusel, käelaba samuti valla ning peopesad sissepoole :

ma võtan teid vastu, tulge minu rinnale, südamlikkus, sõprus.

Sama seisang, kuid käelabad liiguvad kõrvallt ettepoole laias kaares, nagu süleleksid kõiki :

ühinge, koomale.

Vastupidine liikumine, peopesadega väljaspoole :

minge laiali, lahutage end.

Käelaba püstloodis näo juurde ülestõstetud peopesa väljaspool :

vastikus, jätkus, hirm, panen vastu, ma lükkan tagasi, ma kaitsen end, ma eemaldan takistused.

Sama liigutus mõlemate kätega näo juures — sama tähendus, kuid suurema rõhuga.

Sama liigutus laiali viidud kätega omab sama tähendust, kuid suurema jõuga.

Käelabad liiguvad horisontaalselt, peopesad allapoole, sõrmed kramplikult kõveraks tõmbunud :

ihnsus, iha haarata, iha rikkuse järgi.

Sama liigutus, käelabad püstloodis, peopesad väljapoole :

vihametsikus, tarvidus kratsida, küüned sisse lasta, sünnitada valu.

Siiamaani kõik need aktiivsed žestid olid vaid lihtsad skitseerungud nende nende tegevuse tähendusest ja seepärast ei vajanud pikemat seletust nende liigituste päritolu.

Kuid vaatleme nüüd teisi liigutusi, mis on enamvähem sümboolsed ja seepärast ei ole huvitusetu otsida nende tekkimise põhjuseid...

Välja sirutada käelaba puusade kõrgusel, peopesaga peaaegu ülespoole pöörduna:

ulatada oma käsi (oma loomulik relv), paluda teise kätt, pakkuda rahu, avaldada usaldust, lugupidamine, sõprus, lihtne viisakus.

Sama liigutus, käelaba lähemale kehale ning peopesa päris üles pöörduna:

Esialgne tähendus: valmis olla midagi vastu võtma, sümbolne mõte:

olen ta eestkostja, ootan teda oma kaitse alla, annan ulualust.

Seesama liigutus, kusjuures käed langevad alla:

olgu taeva õnnistus teiega, õnnistan, andestan.

See liigutus võib tähendada ka kokkulepet:

langegu õnnetus mu peale, kui ma ei täida enda peale võetud kohustust; vastutan tema peaga, vannun, annan töötuse.

Laupa Raamatukoguseltsi õpiring «Argo» (Järvamaal) 1934. a.

Õpiring hinnati möödunud aasta töövõistlusel II auhinna vääriliseks.

Keskel õiringi juhataja pr. H. Talpsepp.

andke mulle, ma nõuan, laenake.

Laiendatud mõistes:

ma nõuan, küsin, rääkige, seletage ometi.

Sama liigutus, kuid mõlemate kätega, annab rohkem temperamenti ja tungivat nõudmist.

Käelabad väljasirutatud horisontaalselt, käed laiali, peopesad allapoole.

Algtähendus:

ma katan midagi, ma olen kaitseks tema pea kohal.

Laiendatud mõistes:

Pange käed kokku, peopesad üksteise vastu, sõrmedega partneri poole.

Algtähendus:

kinniseotud käed, loobumine loomulikust enesekaitsest, olen relvadeta, kaitsetu, vannun alla, alistan teie armule.

Laiendatud mõiste:

„Andestage, halastage, palun teid, vannutan teid.“

Sama seisang, sõrmede otsad sihitud taevasse: palvetamise žest.

Üks käelaba lahti, ettesirutatud,

peopesa väljaspool, sõrmeotsad alla-poole.

Algtähendus: näitan oma kätt, mitte midagi ei varja.

Laiendatud tähendus:

„Vaadake, ma ju ütlen, et tean, see on tõsi, ma tõendan, tunnis-tan.“

Sama mäng, kuid käelaba kõrgele üles tõstetud ning sõrmed ülespoole. Tähendus nagu ülal, kuid pühalikum ja peale selle:

„Ma kinnitan ning kõikide ees tõendan seda.“

Need žestid, nagu kõik teisedki väl-jendused, teostatuna mõlemate kätega,

omavad veel suuremat mõju ja tempe-ramenti.

Mõlemad allarippuvad käed keha juures, pöördud publiku poole:

„Tunnistan oma eksitust, olen süüdi.“

Nimetissõrm puudutab otsaesist ja eemaldub ruttu.

„See on idee!“ „Eurika — leidsin!“

Sama liigutus, kuid aeglasemalt:

„A—a, nüüd tuleb meelde.“

Mõlemad nimetissõrmed tulevad kokku:

ühendus, kokkulepe, ühtekuuluvus.

(Järgneb.)

Intensiivne töö Järvamaa õpiringides.

N. R.

Paar aastat tagasi kuulus Järvamaa õpi-ringilises töös mahajäänudate maakondade hulka. 1932./33. a. oli Eesti Haridusliidus registreeritud 100 õpiringi, neist töötas Järva-maal ainult 6. Juba aasta hiljem, 1933./34. a. registreeriti Järvamaal 19 õpiringi, milline arv moodustas tervelt 11% kõigist teadaolevaist õpiringest (176). Kuna meil õpinge töötab kümnes maakonnas (Petersimaa on sellest „tõvest“ veel puutumata), siis Järvamaal oli juba eelmisel aastal õpiringide arv tõusnud üle maakonna-keskmise. Käesoleval, s. o. 1934./35. tegevusaastal on Eesti Haridusliidus registreeritud 211 õpiringi, neist Järvamaal 22 ehk 10%. Seega püsib Järvamaa õpirin-gide arv ka käesoleval aastal 5-dal kohal.*)

Õpiringide arvu järsu tõusu mõjutajaks oli kahlemata Järvamaa isetegevusliku vaba-haridustöö kursus, mis peeti Paides 25. ja 26. novembril 1933. a. ja millest võttis osa tervelt 117 seltskonnategelast. Mainitud kursus oli osavõtjate arvult kõigist kahe viimase aasta kestel peetud vabaharidustöö kursustest suurim ja tagajärjerkaim.

Küllastasin käesoleva aasta veebruaris ja märtsis 12 Järvamaa õpiringi. Kuna pidin

küllastama mainitud kuude kestel õpinge ja hariduslikke organisatsioone ka Tartu-, Vil-jandi- ja Virumaal, polnud võimalik tutvuda suurema arvu Järvamaa õpiringidega. Loode-tavasti avaneb selleks võimalus järgmisel tegevushooajal.

Allpool kirjeldatud 12 õpiringist töötavad esimest aastat 4 õpiringi (Käravete, Norra, Viisu-Koordi ja Väinjärve), kuna ülejäänud 8 ringi (Anna, Karinu, Lehtse, Rava, Vahu-küla, Vao, Vodja ja Vägeva) teist aastat töö-tavad. Seega on kõik kirjeldatavad ringid kaunis noored, tekkinud pärast Paides peetud isetegevusliku vabaharidustöö kursust.

Anna õpiring töötab Anna Hari-dusseltsi juures. Ringi juhiks on proua Hilja Talpsepp, kes möödunud aastal juhatas õpiringidevahelisel töövõistlusel teise koha omandanud Alliku õpiringi tööd. Anna õpiringil on käesoleval aastal õpiaineks k ò n e o s k u s. Pr. Talpsepp kandideerib käesoleval aastalgi oma õpiringiga töövõistluse auhin-nale. Õpiringis on töö jaotatud ühtlaselt kõigi ringi liikmete vahel, kuid — ühtlust ei jõuta kuidagi saavutada läbirääkimistel! On olnud juhuseid, kus ühel koosolekul on üks agaramaist vaidlejaist võtnud sõna ligi 30 korda! See on juba liig! Lastagu ka teisil kõnelda! Need, kellel mõtted kiiremini töö-

*) Esikohal on Saare- ja Harjumaa, kumbki 38 õpiringiga.

tavad, lasku teisel enne rabeleda küsimuste kallal ja õelgu siis oma arvamus viimsena. Või jälle — aidatagu läbirääkimisi elustada siis, kui kipuvad tekkima pikemad pausid. Hoidutagu aga alati vahelerääkimast ja teisel „sõna suust ära võtmast“!

Õpiringis on suurepäraselt lahendatud võõrsõnadega seoses olevad raskused: igaks õpikoosolekuks kirjutab ringi juht välja põhiraamatu käsitlusele tulevas osas leiduvad võõrsõnad, tõlgib nad eesti keelde, paljundab kirjutusmasinal ja annab igale õpiringlasele kätte võõrsõnade seletused.

tulemusena on nüüd kindlasti loota, et ka Karinu ümbruskonna haritlased ei keeldu kaasabi andmast õpiringilisele tööle. Õpiringil on kavatsus edaspidi teha ettepanek mitmele kesk- ja ülikooliharidusega isikule õpiringis esinemiseks, et sel teel mitmekestada töökoosolekute käiku.

26. veebruaril lõpetas õpiring seltskondliku kasvatus ja asus läbi töötama eesti maateadust, millisest ainest on huvitatud eranditult kõik ringi liikmed.

ÜENÜ Karinu osakond kavatseb endale muretseda lähemal ajal valguspildi apa-

Ulvi Raamatukoguseltsi õpiring „Püüe“ — Tartumaal 1934. a.
Keskel õpiringijuhataja Harald Hallik.

Ringil on ka oma seinaleht, mida toimetab kolmeliikmeline toimetis.

Karinu õpiring töötab juba teist aastat ÜENÜ Karinu osakonna juures härra Tambergi juhatusel. Ring kurdab oma töö suurema takistusena ümaruskonna haritlaste eemalejäämist ringi tegevusest. Kuid kuigi õpiringi juht on kutselt lihttöeline, pole tegevus Karinu õpiringis sugugi halvem kui õpinges, kus juhtideks on õpetajad ja teised haritlased. Konsulendi Karinus viibimise ajal aga võimaldus neid küsimusi käsitleda ka avalikul koosolekul ja läbirääkimiste

raadi, mille abil oleks võimalik täiendada niihästi maateaduslikke kui ka teisi ettekandeid valguspiltidega.

Käravete Raamatukoguseltsi õpiring on arendanud väga mitmekülgset tegevust. Seltsi juures töötab tervelt 2 ringi, ühes käsitletakse aiandust, teises üldküsimumusi. Üks osa liikmeid on ringidel ühised, teine osa aga piirdub ainult eriküsimuse õppimisega. Ringide tööd juhatavad härrad Antov ja Toom. Aianduse ringile aitab tublisti kaasa Ambla jaoskonna põllumajanduse konsulent, kelle asjatundlikud ette-

kanded ja sõnavõttud on alati oodatud vahepaladeks ringi tööle.

Õpiringil õnnestus enesele hankida õige odavasti (250 kr. eest) terve kogu sümfoniaorkestri mänguriistu, mille hulgas ei puudu isegi contra ja cello. Nüüd on õpiringlasil tihti võimalus kuul a õpikoosolekuil referaatide vahele soolopalu ja koosoleku lõpul nauditavat sümfonia-muusikat, mille saatel vahete-vahel võib enesele lubada ka tuju-tõstvat jalakeerutustki.

Orkestrist oli huvitatud ka naaber-õpiring Raval, kelle kutsel käravetelased 23. märtsil Raval esinesid.

Lehtses töötab õpiring kolmandat aastat pr. Proosaseltsi juhatusel Lehtse Rahvaraamatukoguseltsi juures. Õpiringis käsitletakse kirjanduse küsimusi. Kuna aga kohalikkude seltside tegevus on väga intensiivne (peod, laulukoori- ja orkestriharjutused jm.), siis kannatavad õpiringlased sageli töö ülekoormatuse all.

Norra õpiring asutati käesoleva tegevusaasta alul Norra Karskustoimkonna juurde.

Ring oli valinud enesele läbitöötamiseks koduse kasvatus, kuid kuna ringi liikmeteks astusid ainult noored, aga mitte ühtki lapsevanemat, osutus mainitud aine õpiringile ebakohaseks. Töötati läbi küll küsimused, mis huvitasid noori, kuid loobuti siis koduse kasvatus õppimisest. Nüüd käsitletakse õpiringis seltskondlikku kasvatust.

Ka Norras asuva Rõhu Haridusseltsi ümber koondunud tegelased on huvitatud õpiringilisest tööst. Kevade saabudes aga otsustati enne tulevat sügist mitte asuda süstemaatilise töö korraldamisele.

Rava õpiring on üks neist väheseist ringest, kus õpiringi juhiks pole õpetaja ega enesearendamisest huvitatud maanoor, vaid kohalik metsnik A. Tiits. Oleme tihti alla kriipsutanud nõuet, et meie rohkearvuline maaintelligents peaks aitama tõsta ka laiemate hulkade hariduslikku taset. Mitte ükski õpetajad, vaid kõik, kes on saanud teisist vähe suurema eelhariduse, kõik meie arstid, advokaadid, vallasekretärid, metsnikud, noored kesk- ja kutsekoolide lõpetajad jt.

peaksid kaasa töötama seltskondlikus vaba-haridustöös. Hra Tiits näitab siin järelete-mist-väärivat eeskujut.

Õpiring töötab Rava Rahvaraamatukoguseltsi juures ja õpib eesti ajalugu. Ajaloo käsitlemine on pannud õpiringlased väga innukale ajalooliste küsimuste arutlemisele; kohalikus raamatukogus on kasvanud ajaloolisi küsimusi käsitleva kirjanduse lugemine järsku õige suureks.

Põhiaine kõrval on käsitletud mitmesuguseid huviküsimusi põllumajanduse, tahtkasvatuse, kirjanduse jm. aladelt.

Suurimaiks ühissetevõtteiks olid õpiringil näitlik kohus ja aastapäeva pidu. Näitlikul kohtul võeti arutusele riigimetsades karjatamiskeelu küsimus. Küsimuse kohta tunti Rava ümbruskonnas väga suurt huvi. Kohut jälgis 150 kuulajat.

Õpiringi aastapäeva-pidu toimus 23. märtsil, mis puhul oli külla kutsutud E. Haridusliidu konsulent Neeme Ruus ja naabruses asuv Käravete õpiring oma uue orkestriga. Pidu toimus ülevas meeleolus, kuulati kõnesid, tervitusi, lauldi mitu võimsat ühislaulu ja sõlmiti sõprussidemeid naaber-õpiringlastega.

Vahuküla Maanaiste Seltsi õpiringil ei vedanud käesoleval aastal kuigi hästi. Mõõdunud aastal ja veel käesoleva tegevusaasta sügisel töötas ring väga energiliselt. Siis aga tabas ringi „õnnetus“: tervelt 3 ringi liiget abiellusid ja lahkusid Vahukülalt. Lahkujad aga olidki olnud ringi hingeks — töö korraldajaiks. Eeloleval sügisel aga lubati ringi tööd siiski jätkata — seekord juba uute jõudude juhatusel.

Vao kutseharedusseltsi õpiring tegutseb koolijuhataja A. Aveni juhatusel. Õpiringi üldküsimuslikud õpikoosolekud on alati mitmekesised ja huvipakkuvad, läbirääkimised elavad. Õpikoosolekuid tuleb tihti kuulama ka kaugemal asuvaist kohtadest naaber-õpiringide tegelasi.

Viisu-Koordi Maanaiste Seltsi noorte osakonna tegevuse suurimaks avalduseks on pr. Vohlmülleri juhatusel töötav õpiring. Kuna õpiringi liikmeid pole keegi varem tutvunud õpiringide tööviisidega ega võtnud osa vastavaist kursustist, siis pole ka ringi tegevus veel suutnud võtta kindlamat ilmet. Huvi

tegevuse vastu aga on suur ja on loota, et eriti siis, kui lõpetab Harjumaa Rahvaülikooli praegu seal õppiv ringi liige ja kui muretsetakse kohale E. Haridusliidust vajaline kirjandus, asub ring hoogsasse tegevusse.

Suurimat huvi tuntakse siin aianduse ja kodutöönduse vastu. Praegu õpitakse ringis aiandust, kuna lähemal ajal korraldatakse harjavalmistamise kursust.

Vodja õpiring kuulub Järvamaa ja üldse kogu Eesti parimate õpiringide hulka. Ring töötab algkoolijuhataja preili Linda Alldorfi juhatusel Vodja Rahvaraamatu koguseltsi juures teist aastat. Õpiaineks on aiandus. Õpiringi töös aitavad aianduse õppimisel tublisti kaasa paar kilomeetrit eemal asuva Vodja põllutöökooli õppejõud.

Õpiringis on hästi teostatud tööjaotuse põhimõte: igal koosolekul kuulatakse mitu lühikest referaati, oponentid või kaasreferendid täiendavad referaate ja kuulajad võtavad elavalt sõna. Õpikoosolekud on avalikud ja pealtkuulajate arv tõuseb sageli sajani.

Vägeva õpiring töötab ÜENÜ Vägeva osakonna juures Rud. Pirni juhatusel. Peale Vägeva ümbruse noorte on energilisteks õpiringlasteks Tooma sooparanduskooli õpilased. Õpiringilises töös ollakse kogutud juba rohkesti vilumusi. Vaidlused

on alati elavad, referaadid tuumakad ja üldine töökäik kõigiti asjalik.

Väinjärvele asutati Haridusselts alles aasta tagasi. Selts asus aga kohe korraldama ka sisulist liikmete enesearendamistööd, milleks kutsuti ellu koolijuhataja härra Pikbergi juhatusel aianduse õpiring. Ringi liikmed töötavad kaasa suure innuga, käsivad niihästi aianduse teooriat kui ka praktikat, katsetades õpitut aedades.

Eeloleval sügisel kutsutakse noorte jaoks ellu ka üldkõnemislik õpiring.

Peale eelkirjeldatute töötab Järvamaal veel 10 õpiringi, mille tööga aga polnud võimalik käesoleval aastal tutvuda. Üllaloomata Järvamaa õpingid töötavad järgmiste seltside juures: ÜENÜ Albu-Risti osak. juures J. Luntsi juhatusel, Einmanni Haridusseltsi juures J. Lalli juhatusel, Kikevere Rahvaraamatukoguseltsi juures A. Saretoki juhatusel, Laupa Rahvaraamatukoguseltsi juures A. Tagoberti juhatusel, Naha Rahvaraamatukoguseltsi juures A. Noore juhatusel, ÜENÜ Nõmkküla-Koigi osak. juures E. Torbecki juhatusel, Naha algkooli juures A. Noore juhatusel, Rakke Rahvahariduse seltsi juures R. Tisleri juhatusel ja Tännasilm Haridusseltsi juures H. Tavasti juhatusel.

Jõudu tööle, järvalased!

Emma ja laps.

Õpiring raadio-ringhäälingus.

Ev. Vender.

Eesti Naisliidu arstide komisjon võltis endale käesoleva aasta alul tänuväärse ülesande tutvustada raadiokuulajaid naisele kui emale tema enda ja lapsesse puutuvate tervishoidlikkude küsimustega. Raadio kuulajaskonna hulgast jälgisid neid ettekandid ka paljud kõnede „mittekuulajad.“ Referaatide ja osavõtjate ning kirjavastajate asjalundlikkus andis ettekannetele küllaldase väärtuse nii sisult kui ka huvitavuselt.

Kuna nimetatud ettkanded olid raadio-ringhäälingu poolt välja kuulu-

tatud õpiringina, mida kui musterkoosolekuid kuulajad ka paljud õpinglastes-raadiokuulajad, siis pean tarvilikuks veidi peatuda nende ettekannete kui õpiringi koosolekute juures.

Kõige pealt õpingide üldpõhimõte—õpinglased oma õpingutes passiivsest kuulamisest aktiivsele kaastööle. Kui meie midagi kuulame, ilma et meil tarvitseks kuulud edasi arendada või vähemalt kritiseerida, siis jääb meil alati üle võimalus lasta kuuldul „ühelst kõrvast sisse ja teisest välja“ lennata. Ka on ainult kuulamisel see halb oma-

dus, et siin on kergesti võimalikud võõritimõistmised, mis jäävad selgitamata. Läbirääkimised toovad kõik need võõritimõistmised esile ja võimaldavad nende selgitamist.

Üldmainitud koosolekul puudus see õpingidele nende puhtamal kujul kõige tarvilikum element — koosolijate aktiivsele kaastööle toomine. Kuigi need õpingid oma väga tuntud eriteadlaste ettekannetega ei kaotanud selle tõltu midagi, ei saa õpinglased neid koosolekuid võtta eeskujuna. Need olid oma laadilt küll kaunis lähedased meil J. Rummo definitsiooni järgi õpingide tüüpide loenguringsid eks nimetatud ringile, kuid jäid siiski lihtsateks loenguteks, mille lõpus oli kuulajaile võimaldatud esitada küsimusi ja millele siis lektor vastas. Õpingis on vähe sellest, kui mingisugusest loengute sarjast iga loengu kannab ette eri lektor. Õpingis on tarvilik, et iga ringi liige igal koosolekul sõna võtab ja ka sisusse tungides oma seisukohti avaldab. Selles ringis püüdisid koosolijad ainult küsimuste esitamisega.

Õpingid võisid nendest ettekanne-

test õppida seda, kui suurt ja laiaulatuslikku küsimust saab hea käsitlese juures poole tunniga ettekanda küllaltki terviklikku pilti andvana, millele lisaks õpingides tuleks anda kõik see, mis on tarvilik õpingile kui eritüüpi õpiorganisatsioonile organisatooriliselt ja aine käsitlese meetoodiliselt.

Raadio kaudu tulevikus õpinge korraldajaile soovitan aga küll asja veelgi huvitavamaks muutmiseks panna juurde referendile vähemalt kaasreferent, kui ajavõitmiseks ei taheta kasutada oponentide süsteemi. Ka oleks see õpingile palju sobivam, kui osa mõtteid jätaks koosolijate välja öelda.

Huvitavuse seisukohalt ei ole see ringile kasuks, kui kogu ettekanne koos läbirääkimistega on ainult positiivne ekstrakt, vahest on mõndagi küsimust parem selgitada vastandseisukohtade avaldamisega, mille vastuseks on võimalik esile tuua õigeid seisukohti.

Selleks aga, et rakendada raadio õpingides puhtamal kujul õpingide tööviise, peaks ringhääling lubama õpingi koosolekuks terve tunni.

Enn Vaiguri „Kraavihallid.“

Lõbus rahvatükk maanäitelavadele.

A. S.

Käesoleva kuu alul ilmus E. Haridusliidu kirjastusel trükist noore autori Enn Vaiguri kolmevaatuseline lauludega rahvatükk „Kraavihallid“, millele loonud muusika Voldemar Leemets. Tükk tuli hiljuti Tallinna Töölisterais esilavastusele, kus leidis publikult hea vastuvõtu ja teatriarvustuselt kõige sõbralikuma hindamise. Nii kirjutab Ar(thur A(dson)) „Päevalhes“: „... Mõningas jämejooneline ühtesattumus „Parvepoistega“ ei ole sellele teosele kaugeltki mitte mingiks patuks. Tähtsam on teose vaim, õhkkond, tüübid, olustik, kogu see, mis tüki luustiku ümber on elavat ja meile lähedast. Ja selle poolest erineb „Kraavihallid“ „Parvepoistest“ ilmselt ja õigustab oma olemasolu... Praegusel ku-

jul on „Kraavihallid“ kompositsioonilt päris ümar teos ja vaimult sobiv nüüdsesse programmiselt ülesehitavasse ajajärku, ehkki teos on vähenõudlik ja rahvatüki-laadiliselt healõuline, kus ei küsita, kas tõsielus kõik nii libedasti läheb ja ühe ropsuga viied poisid-naisterahvad paari pannakse.“ „Vaba Maas“ kirjutab A.: „Noorkirjaniku Enn Vaiguri rahvatükk „Kraavihallid“ on positiivne sajabrotendiliselt... „Kraavihallid“ ei sea üles näitlejatele ega lavastajale suuri nõudeid. Ta lõõgijõud on situatsiooni- ja sõnakoomikas, mis võimaldab kerge vaevaga saavutada efekti.“ Jänkimees ütleb „Kajas“: „Enn Vaigur on maapoiss. Tunneb nähtavasti hästi lihtsat külalja, shargooni, tüüpe ja oskab anda mee-

olupilte . . . Nii me olemegi saanud oma eesti „Parvepoisid“ -- lõbusa ja positiivse meeleolutüki, mis oma kunstiliselt tasemelt ei küüni väga kõrgele, ei tahagi olla muud, kui laulmäng, kuid mille vaatamiselt lähed koju rõõmsa elevusega. Kindlasti on „Kraavihallidel“ tulevikku maalavadel.“

Neist ütlustest peaks piisama, et Enn Vaiguri „Kraavihalle“ rahvatükina ka väike-

kärpida. Peab meeles pidama: ainult lihtsa koomika-realismi ja diskreetsusega võib seda näidendit mängida kõige edukamalt.

Mis puutub „Kraavihallide“ tegelastesse, siis on autor neid üldiselt joonistanud küllalt usutavate ja elavatena. Nende iseloomu omadusi leiame vajalikul määral tekstist ja autorilt antud elava ja lopsaka sõnastusega ei ole neid just raske kujutada usutavaina. Liialda-

„Kraavihallid“
Tallinna Töölisteris
Stseen I vaatuses.

lavadele kõigiti võib soovitada. Teose lavastamine ei aseta näitejuhile ja näitlejale eriliselt raskeid nõudeid, kuigi igal juhul vajab head äraõppimist ja korralikku ettevalmistust.

Tüki lavastamisel peaks näitejuht jääma võimalikult küla-realismi ja tegelasi hoidma liialdusse sattumast. Eriti krõbedamate ütluste puhul (mida ei ole küll tükis palju) tuleks näitejuhil piinlikult tähele panna, et need ei mõjuks kuidagi šokeerivalt — labaselt, vaid loomulikult — lihtsalt. Kui aga viimast ei suudeta, siis tuleb sellised ütlused lihtsalt välja-

mist ja groteski kaldumist katsugu aga iga tegelane tingimata asendada heatujulise ja lihtsa koomikaga.

Lavaseadeldiselt on teos vähenõudlik. Autor on näinud kaks mängupaika: Raiesmiku talu kännustik ja Veskijärve talu õu. Raiesmiku kännustiku kujutamiseks on vaja metsamaastiku mõne puusülla, oksarisu, pooliku puuriida ja mõne pikema puuga (saagimiseks). Peale puuriitade võib siin hea eduga kasutada laval ka päris loomulikke kände, põõsaid jne., silmas pidades vaid seda, et nad üldise dekoratsiooniga jääks kooskõlla. Veskijärve talu

õu on autoril mõeldud elumaja nurga ja aida otsaga. Mänguks vaja on vaid elumaja ust ja akent, aida ust ja laka luuki redeliga. Mängu võimaluste suurendamiseks võib hea eduga laval kasutada aga ka veel lauda (veskikivi näiteks posti otsas) ja selle juures pinke.

Suuremaid raskusi „Kraavihallide“ lavasta-

misel võib tekitada tüki muusikaline osa. Kuid siin võib iga näitejuht oma äranägemise järele julgesti laule kas osalt või ka kõiki välja jätta. Lauludega on teose ettekanne muidugi huvitavam, kuid tükk laseb väga hästi lavastada ennast ka ilma.

E. Haridusliidu näite- ja näitejuhi kursused.

E. Tinn.

Viimasel ajal on koos väikelava näitekunsti üldtaseme tõstmise küsimusega õige aktuaalselt päevakorrale kerkinud ka väikelava näitejuhtide ettevalmistamise probleem. Seda on käsitatud nii ajakirjanduse veergudel kui ka asjale lähedalseisvates kitsamates ringkondades. Sellega kaasas on puudutatud küsimust, mis määral E. Haridusliidu poolt korraldatud lühiajalised näitekursused on olnud suutelised väikelava tegelaskonda abistama ja kas on mõtet endisel viisil tööd jätkata.

Mõnede ringkondade poolt on tehtud ettepanek saata väikelava näitejuhte kooriliikmetena mõnekuulisele praktikale elukutselistesse teatritesse. Kui seda ettepanekut vähegi tõsisemalt vaadelda, kaaluda, ei pea ta paika. Unustatakse, et meie elukutselised teatrid ei suuda arvalt ligi tuhande ümber küündiva seltside näitejuhtide peret, kas või lühiajaliseltki, tööle rakendada. Ei annaks see ka mingit tagajärge, sest kooriliikmena teatri-seinte vahel viibimine ei anna veel kogemusi näitejuhatuse alal.

E. Haridusliit on püüdnud seni jõudu mööda teha kõik mis võimalik, korraldades peamiselt näite-, kuid ka näitejuhtide, jumes-tajate ja dekoratorite kursusi. Asjale lähedalseisjana on mul võimalus kinnitada, et need kursused on suutnud ja suudavad edaspidigi oma ülesannet täita. Juba see tõsiasi, et väikelava tegelaste hulgast tulevad ikka enam ja enam kuuldavale hääled, mis rõhutavad vajadust näitejuhi järele, on peamiselt just nende kursuste teene. Väikelava näitle-jaskond ei rahuldu enam endiste primitiivsete tööviisidega; ta on äratundmisele jõudnud, et on suuteline nii mõndagi paremini pak-

kuma, kui töötab näitejuhi kontrolli all. Ilmne kontrast endiste etenduste ja kursuse lõpp-etenduse vahel on selleks küllaldane tegur. Elavalt kergivad tegelastele mällu juhused, kus etenduseks sai 1—2 proovi ja nendelgi proovidel polnud kõik tegelased kohal; kus etteütteleja oli etenduse peategur, päästeingel, kellelt oodati iga sõna kui taevamannat. Ja need juhused polnud mitte harukordsed, vaid mõnel pool päris harilik nähe.

Kui palju sellises olukorras võib juttu olla loomulikust, elutruust mängust, elamuste ja meeolude arendamisest, ansamblist jne., jäägu igapähele enese järeldada.

Nii siis lühiajalised näitekursused, mille siht on väikelava näitlejaskonna üldtasapinna tõstmine, andes vastavaid üldnäpunäiteid lavatöös, tutvustades praktilise töö kaudu, näidendi kallal, õige töömeetodiga, annavad teadlikuma töökae, kes näitejuhi olemasolul, kontrollijana ja ühtlustajana, võib küllaldasel määral rahuldada oma ümbruskonna teatrihuvilisi. Kuna kursustel käsitatakse ka näo-jumestust, siis näitleja ala on mitmekülgset valgustatud. Loomulikult pole sellega keegi veel saanud näitekunstnikuks sõna tõsisemas mõttes, vaid algajaks, kellel enam ei puudu elteadmised lavatöö iseloomust ja tõsidusest.

Mis puutub näitejuhatusse, siis on püütud ka lühiajalistel näitekursustel anda asjast huvitatuile mõningaid tarvilikke näpunäiteid ja selgitada tähtsamaid lavastuslikke küsimusi. Ka on liidu poolt korraldatud iseseisvaid näitejuhtide kursusi ja korraldatakse edaspidigi. Meie oludes oleks see siiski vahest ainuke otstarbekohane asja lahendus. Soovida jääks

ainult, et nüüd, kus laiemates ringides on arusaamisele tulnud võimelise näitejuhi vajadusest, kõik kohapealsed seltsid, eriti aga need, kelle algatusel näitekursusi peetud, saadaksid omi erksamaid tegelasi kursustele. Et kursused oleksid kõigile kättesaadavad, võiks neid korraldada kas maakondade ehk

teatavate erirajoonide keskustes. Kursused, mille osavõtjatele antakse tarvilisi juhtnööre näitejuhatuse alal, nii teoorias kui ka praktiliste ülesannete lahendamise kaudu, suudaksid paljugi kaasa aidata näitejuhatuse üldtasapinna tõstmiseks väikelavadel.

Čehhoslovakkia vabaharidustöö rajaja, president prof. T. G. Masaryk 85-aastane.

Möödunud kuul pühitses Čehhoslovakkia vabariigi president T. G. Masaryk oma 85. a. sünnipäeva. Kuna Masaryk on olnud kauemat aega Vabaharidustöö Maailmaliidu auesimees, on kõigil vabaharidustöötegelasil põhjus ühineda nendega, kes saatsid vanale, ülemaailmiselt tunnustatud mitmekülgsel riigimehele, mõtteteadlasele ja kultuuritegelasele ta 85. a. sünnipäeva puhul igast maailma äärest sooje õnnesoove.

Vabaharidustöö alal ei piirdu Masaryk'i teened ainult Maailmaliidus auesimeheks olemisega — ta ju valitigi auesimeheks oma suurte teenete tõttu, milliseid ta näidanud vabaharidustöö organiseerimisel ja selle intensiivsuse tõstmisel Čehhoslovakkias.

Masaryk'i 70. a. sünnipäeva puhul (1920. a.) teostati Čehhoslovakkias suur korjandus Masaryki nimelise rahvusfondi heaks. Masaryk, rahvahariduse ja eriti vabaharidustöö edendajana, määras lõviosa fondi kapitalist, nimelt 4 milj. čehhi krooni rahvaharidus-instituudi asutamiseks. Mainitud instituut (Masaryk lido-

vychevny ustav) koordineerib čehhi vabaharidustöö kõiki alasid. Ta

asutab ja peab ülal rahvaülikoole; vahendab raamatuid avalikkudele raamatukogudele; korraldab populaarteaduslikke loenguid ja kursusi;

võimaldab rändkunstinaütuste ja kontsertturneede korraldamist;

edendab kirjalikke koduõpinguid;

uurib vabaharidustöö olukorda ja kultuuritegureid bibliograafia, ankeetide, statistika, stipendiaatide j. m. kaudu.

Vabaharidustöö Čehhoslovakkias, tänu Masaryk'i instituudile, ongi väga intensiivne ja hästi organiseeritud.

Oma töökorraldusviisidelt on Masaryk'i rajatud čehhi haridussüsteem täiel määral demokraatlik ja taotleb laiemate hulkade enesearendamist isetegevuse teel. Kultuurisaavutuste levitamine võimalikult suurematesse hulkadesse ja kirjanduse, kujutav-kunsti, muusika j. t. kättesaadavaks tegemine kõigile kodanikele, on olnud Masaryk'i suurimaks püüdeks.

Kirjanduslik ringvaade

Ajaloolased ajaloolisest romaanist.

August Mälk.

Surnud majad.

Romaan.

K.-Ü. „Loodus“, Tartu, 1934. Lhk. 1—574.
Hind Kr. 5.75.

Viimasel ajal on rahvuslikkus saanud hüüdsõnaks seltskonnas, ka aja- ja ilukirjanduses. Eestistatakse risti- ja perekonnanime-

sid, eestistatakse ka kirjandust. Nõudmine eesti omapära järgi võreldes endisega on kasvanud kahekordseks. Kus aga nõudmist, seal on pakkumist. Alles hiljuti oli juhus „Arenigus“ № 1/2 tutvustada lugejaid äsjailmunud eesti ajaloolise romaaniga „Ümera jõel“ (M. Metsanurk). Nüüd on ilmunud teine samalaadiline romaan A. Mälk'i sulest — „Surnud majad“.

See teos ei vii meid tagasi kaugemas minevikku nagu „Ümera jõel“, vaid „vana hea Rootsi aja“ lõppu. „Surnud majades“

jutt algab suurest näljaajast (1695—1697), jätkub Põhja sõja puhkemisega (1700) ja lõpeb Eestimaa vallutamisega (venelaste poolt) ja katku laastava tööga (1710). Sel ajaloolisel taustal õpime tundma rootsiaegseid eestlaste elamuid seest- ja väljaspoolt, rahvariideid ja -ehteid, pulmakombeid maal ja linnas, kirmessi, jaanituld ja muid lõbustusi, haridusolusid külas ja linnas, kohtu- ja politseikorraldust, päristalupoja põlluharimist ühes külakondliku maaseadega, teoorjusega ja andamistega mõisnikule, kirikhärrale ja riigivallitsusele, talurahva kaitseseadusi Rootsi aja lõpul jne. jne. Kuiva faktilise ajalooaine elustamiseks on põimitud romaani raamidestse hulk elavaid kujusid mitmest ühiskonna kihist: pastor, kõster, kõrismik, sepp, talupoeg-pärisori j t. Peategelasena figureerib siiski eesti rahvas temale omase kadakase sitkusega kannatusis, vaprusena võitlusis ja unistusega ilusamast, paremast tulevikust — vabadusest.

Pilt on üldiselt õige. Ainult mõnes üksikasjas tuleb ette patustusi ajaloolise tõe suhtes. Näiteks Lõuna Eesti (Liivimaa) „maakohus“ ja „sillakohus“ on eksikombel toodud Põhja-Eestisse, kus neile asutusile vastavalt oli olemas „meeskohus“ ja „haagikohus.“ Ebausutav on, et luteriusu pastor sõbrustas „tarkade munkadega“ ja tema tütar käis „kloostri,“ laagrit külastas „õuepreester.“ Runa luteriusulised talupojad üldse ei paastu, siis osutub ebakohaseks säärane võrdlus: „Täna oli nagu ülestõusmise püha pärast kestvat paastu.“ Lammaste pesemisele minnes olid vaimutüdrukul seljas „kleidid.“ Kuigi romaani tegevus areneb Venemaa naabruses (Virumaal), siiski tegelaste leksikonis võiks olla vähem venepäraseid sõnu nagu: kuldnoka „putku“, kaasitajate „kamandu“, „tolku pähe“ j. t.

Vaatamata ülaltoodud komistustele ja mõningaile õiendamata trükivigadele A. Mälk'i romanu „Surnud majad“ väärib tõsiselt tähelepanu, äratades huvi noores kui vanas, rahuldades nõudlikumatki lugejat eeskujulike eestlaste ning nende kangelasliku vaimu esitamisega ja lihtsamaiski, kehvenaiski oludes esineva ilusa, puhta ja üleva kirjeldamisega.

V. Orav.

Allakirjutanu ei tunne end kutsutud olevat käesolevat raamatut hindama kirjandusliku väärtuse seisukohalt. See on üldiselt tunnustatud arvustajate poolt üheks meie parimaks romaaniks. Mida siin aga eriti rõhutada tahaksin, on teose ajalooline miljöö. Peale Eduard Vilde on olnud meil õige väheseid kirjanikke, kes on suutnud hästi tabada meie ajaloolise arengu piirjooni ning kujutada ajastut, milles teos aset leiab, nii meis-

terlikult üksikasjadeni, kui A. Mälk käesolevas teoses. Ainult Aino Kallas ja mõnes omas legendis Henrik Visnapuu on seda suutnud.

A. Mälgu romanu viib meid Eesti maaühiskonda 17. sajandi lõpuveerandil ja Põhja sõja aegu. Tegevuspaik peamiselt on Põhja-Eesti, Virumaa, Alutaguse ja muud kohad. Virumaalena allakirjutatanu on siiski tunne, et Mälk on kasutanud teoses vahest liiga rohkesti saaremaalikke üksikjooni inimeste ja nende kõneluste kujutamisel, mis Virumaale veidi võõrad. See on kohati sedavõrd tunda, et üks ajaloolane, kes luges käsikirja enne ilmumist, teadmata, kes autor, jäi kindlale veendumusele, et selle teose on kirjutanud saaremaalane.

See ei seda aga palju, sest autor on osanud sisse elada rahva mentaliteeti käsiteldaval ajastul, mis suurel määral oli kõigis Eesti osades enam-vähem ühtlane. Ühtlasi on Mälk õieti pannud tähele — ja siin on aidanud teda meie ajalooline uurimustöö — et rahvas, vaatamata oma lihtsamale eluviisile, ei olnud mingi tuim tööloom, vaid kirgedega inimene, kel olid omad vaated iga sündmuse kohta, mis ulatus ta nägemispiirkonda. Tolleaja ühiskondlikud kihistused maal, kiriku ja rahva vahel, suhtumine aadlisse ja riigivõimule kajastub sellest teosest tõetruult. Romaani kangelase elukäigust nähtub ka kultuurse tasapinna ja lugemisoskuse tõus rahva hulgas, mis aset leidis eriti Forseliuse tegevuse mõjul.

Eriti huvitavad on osad, mis kujutavad rahva ja maa elujärge Põhja sõja ajal. Narva lahing 1700. a. on leidnud kujutusi juba varem kirjanduses, hiljuti veel A. Tolstoi andeka sulega on püüdnud rekonstrueerida sedajseika. Nüüd eesti poolt on Mälk käsitlenud lahingut, sellele eelnevaid ja järgnevaid sündmusi kõitvalt, libisemata tõe pinnalt, samal ajal olles niivõrd põnev, et meile ei tundu need kirjeldused mahakirjutatuna kusagilt ajaloo õpperaamatust või uurimistööst. Kahtlemata olid aga autorile üheks kindlamaks juhiks nende sündmuste kirjeldamisel dr. H. Sepa väga väärtuslikud ja huvitavad uurimised Narva lahingu ja üldse Põhja sõja üle. Haaravad on Mälgu kirjeldused suurest katkust.

Sekka nendele tavavatele kujutustele on juhtunud ka rida vääratusi, kuigi väiksema iseloomuga, ja anakronisme; kui autoril oleks aega olnud kauemalt aega töötada teose ajaloolise tausta juures, need kindlasti oleks vähenenud. Kuid nüüdki ei ole need tunduvalt segavad. See romanu, kõnelemata ta põnevast sisust ja kirjanduslikust väärtusest, on suuteline andma ka õige ajaloolise ja kultuurajaloolise läbilõike eesti maaühiskonnast Rootsi ajal ning saatuserohkeil Põhja sõja aastail. Temas on rahva võltsimata iseloomu, mis ajaloo suurte tõmbetuult vooluses ida ja lääne vahel jääb kindlaks oma armastuses kodumaa vastu.

O. Liiv.

A. Mohrfeldt,
Jakob Hurt.

Eesti ärkamisaja suurkujusid.

Suurmeeste Elulood nr. 20. Eesti Kirjanduse Seltsi Biograafiline Seeria. Tartu 1934. 147 lk.
Hind 1 kr. 50 s.

Põlva poisi püsivuserohkust ja tahtekindlust osutava eluvõitluse 19. sajandi ühiskondlikes kihistustes ja olusuhetes viib autor kuni üldiselt tuntud rahvamehe ja rahvaluule suurkogu surmani käesoleva sajandi alul. Jakob Hurt on autori kui ta lähedase sugulase käsitluses leidnud idealiseerivama kujutuse, kui see teiste juures vahest oleks juhtunud, kuid ühtlasi lisandab see asjaolu Hurda eluloo tundmaõppimiseks rohkesti sarnaseid jooni, mis muidu oleks võibolla jäänud perekondlikku ringi ja kaotsi läinud, nüüd aga ta elu ja iseloomu rikastavalt valgustada aitavad.

A. Mohrfeldt on suure sisemise soojusega vaadelnud Hurda arenemist ja tööd ning suutnud anda kõitva pildi selle eesti suurmehe tegevusest. Kuid sellega ei tohiks olla veel kirjutatud Hurda elutööd igakülgselt valgustav teos. Äsjatundjad ajaloo, keeleteaduse ja rahvaluule aladelt peaksid hindama Hurta. Üldise ülevaate saamiseks temast võib aga kõigile meie kultuurelu arenemist jälgivale soovitada käesolevat tööd. O. Liiv.

Fr. Puksov.

Raamat ja tema sõbrad.

Pilte raamatu ja kirja ajaloost, raamatu tehnikast ning raamatuharrastusest. „Elav Teadus“ nr. 30. Eesti Kirjanduse Selts, Tartu, 1934.
115 lk. Hind kr. 1.—

Raamatuaasta puhul osutub mitte ükski Puksovi „Raamat ja tema sõbrad“, vaid ka samalt autorilt varem ilmunud raamatu arengulugu käsitlevad teosed suurepäraseiks materjaliallikaiks kõigile, kes soovivad olla teadlikud raamatu saamis- ja arenguloost ning raamatukogunduse olukorrast Eestis ja mujal. Igaüks, kellel tuleb raamatuaasta puhul esineda ettekannetega seltsides, õpiringides, koolides või mujal, leiab Puksovi töist tänuväärset ainet.

Lugeja seisukohalt, keda mitte niivõrd ei huvita minevik, raamatu ajalugu, kui just raamatu ja raamatukogunduse praegune seisukord, oleks soovinud ajaloolise ülevaate lühendamist ja praeguste olukordade vähemgi täpsemat käsitlemist. Nüüd aga on kaunis täpselt kirjeldatud näit. kirjutusmaterjalide puhul papiüruse ja pergamenti ajalugu ja nende valmistamist, kuid puudub lähem selgitus paberi saamise kohta. Oleks soovinud ka praegu Eestis eksisteerivate paberi-

vabrikute, nende toodangu hulga, meie suuremate trükkikodade, köitekodade (Taska!) jm. sarnase mainimist.

Laiematele hulkadele peaks raamat olema vastuvõetav eriti oma populaarse, kerge stiili ja käsitlusviisi tõttu. Tekstis esineb rohkesti paralleel-väljendeid (näit. lhk. 9: „...üks koraani, muhamedlaste pühakirja käsikirja“; lhk. 26: „...tähtis kirjutusabinõu oli ärakirjutajale, kopistile, ka sule-nuga“ jm.). Mõnes kohas siiski puuduvad tarvilised selgitused (lhk. 8 — hagemine, lhk. 16 — rariteet, lhk. 21 — ürik jm.).

Autor on terves teoses, igas peatükis kirjeldanud erilise südamlikkuse ja soojusega raamatu arenemise esindajaid ja raamatu harrastajaid („sõpru“). See teos sisendab austustunnet niihästi raamatu enese kui ka raamatuharrastajate vastu ja õhutab raamatuid omandama, ilma, et autor teeks raamatule otsest reklaami.

N. R.

Kirjandusteose analüüs.

J. Roos.

Seeriast „Keel ja kirjandus“ nr. 1, k-ü. „Looduse“ kirjastusel 1934. a. 80 lk.
Hind Kr. 1.—

Meil on ilmunud mõnigi tõlketeos küsimuse kohta, kuidas lugeda ja mida lugeda, kuigi üldiselt seda ala käsitlev kirjandus on siiski võrdlemisi piiratud. Seni aga on puudunud täiesti teos, milles oleks käsitletud küsimust — kuidas läheneda kirjandusteosele, et tungida selle sisu- ja kunstiväärtusisse. Selliste juhataste järgi on tuntud elavat vajadust eriti ka õpinges, kus arutatakse kirjandusteoseid, kuid kus käsitelu on olnud enamasti juhuslik.

J. Roos oma äsjailmunud teoses täidab tunduvalt seda lünka. Autor annab teose sissejuhatavas osas arutelu analüüsi otstarbest ja olemusest ning vaatlleb lähemalt neid komponente, millest moodustub kirjandusteos. Analüüsinäiteina on raamatus toodud üksikasjalisem arutelu eepilise luule alalt A. H. Tammsaare romaani „Kõrboja peremees“, lüürilise luule alalt G. Suitsu „Kerko kella“, dramaatilise luule alalt A. Kitzbergi „Libahundi“ kohta. Analüüsi kaasas on antud põgus ülevaade ka kirjandusteoreetilistest mõistest, mis on kasulikud kõigile, kes tahavad arendada enda teadlikku suhtumist kirjanduslikesse teoseisse. Eriti on „Kirjandusteose analüüs“ küll mõeldud keskkooli õpilasile kirjanduse õpingu käsiraamatuks, kuid kindlasti on see väga soovitavaks teoseks ka kõigile õpingele, kus tahetakse kirjandusteoste käsitlusel arendada suuremat teadlikkust. Muidugi ei saa ega

ole tarviski näiteks õpinges analüüsi toimetada väga teaduslikult, tarvitades vastavat terminoloogiat, mis võiks olla mõneski õpingis raskepärane, aga väga hea aluse annab teos selleks, et teaks, mis küljest tuleks kirjandusteosele läheneda. Ka autor oma raamatuse näitab, et teose analüüsimine võib olla väga mitmekesine, olenevalt teosest, analüü-

sijast jne., kuid üldised alused, mille annab autor, jäävad siiski kindlasti arvestatavaiks.

Ses mõttes tuleb pidada teost teretulnuks ka vabaharidustöö seisukohalt, eriti käesoleval aastal, mil on hariduslike org-ide, eriti õpingide, üheks suuremaks ülesandeks — arendada teadlikku lugemisuskust.

K. L.

Kroonika

Rahvakultuuri ja rahvahariduse nõukogu.

Riigivanema poolt 2. veebr. 1935. a. dekreediga ellukutsutud rahvakultuuri ja rahvahariduse nõukogu ülesandeks on:

1) kõigi rahvahariduse alade (rahvaülikoolid, raamatukogud, kursused ja loengud, õpingid, laul ja muusika, rahvamajad, kodune lastekasvatus, rahvuslik kultuuriselgitustöö ja teised haridusalad väljaspool kooli) arutamine ja selgitamine, rahvahariduse uute tegevusalade arendamine ning abinõude leidmine rahvahariduse ja rahvakultuuri edendamiseks;

2) rahvahariduse alal töötavate asutuste ja keskorganisaatsioonide töökavade arutamine ja kooskõlastamine ning üldise töökava kujundamine;

3) tiheda koostöö saavutamine rahvahariduse aladel töötavate asutuste ja organisaatsioonide vahel nende töökavade teostamisel üldise töökava ja tunnustatud põhimõtete alusel;

4) suuremate rahvuskultuuriliste algatuste ja ettevõtete teostamise hõlbustamine rahvahariduse aladel töötavate asutuste ja organisaatsioonide ühisel jõul ning rahvusliku kultuuriselgitustöö ning rahva kasvatusse süvendamine kooskõlalise ühistöö alusel.

Oma esimese koosoleku, millest võttis osa 43 nõukogu liiget, pidas rahvakultuuri ja rahvahariduse nõukogu 24. märtsil s. a. Tallinnas kunstihoones. Sel koosolekul arutati peamiselt raamatuaastaga ühenduses olevaid küsimusi ja peale selle emade päeva korraldamist, rahvalikkude pidulaulude ja eestluse välisembleeme (nimed, riigi- ja rahvuslipp) küsimusi. Nimetatud ettevõtete teostamiseks moodustati raamatuaasta eestseisus ja teised vastavad toimkonnad.

Nõukogu teine koosolek oli laupäeval 13. apr. s. a., mille päevakorras oli

1. Nõukogu kodukord.
 2. Nõukogu eestseisuse valimine.
 3. Eesti raamatu-aasta raamidest tuleviku ulatuvaid ülesandeid ja korraldusi.
 4. Teadaandeid, küsimusi ja algatusi.
- E. Haridusliidu esindajaks rahvakultuuri

ja rahvahariduse nõukokku valis liidu juhatus peasekretäri E. Venderi.

Põhjamaade haridusnädal Helsingis 7.—15. juulini.

Genfis asuva Põhjamaade Rahvaülikooli algatusel ja Vabaharidustöö Maailmaliidu Soome sektsiooni korraldusel peetakse Helsingis 7.—15. juulini Põhjamaade haridusnädal, millest on kutsutud võtma osa haridustegelasi kõigist Skandinaavia riigist (Rootsi, Norra, Taani), Soomest ja ka Eestist. Haridusnädal peetakse Helsingi läheduses, kust aegajalt tehakse õpereise ka Helsingisse ja selle ümbrusse.

Kursusel võetakse läbi kaks loengute sarja, nimelt „Demokraatia ja vabaharidustöö“ ja „Põhjamaade kultuuriline ja majanduslik olukord“. Peale selle pühendatakse 2 päeva küsimusile „Põhjamaade vaheline koostöö“, kus harutatakse küsimusi vaidluskorras. Loengutega esinemiseks on oma nõusoleku andnud Soome haridusminister Oskari M a n t e r e, professorid Zach. C a s t r e n, Gunnar L a n d t m a n ja Väino V o i o n m a a Soomest, Nobeli laureaati dr. phil. Chr. L. L a n g e ja Genfi Põhjamaade Rahvaülikooli rektor dr. phil. Axel S ö m m e, Norrast, Rahvusvahelise rahvaülikooli rektor cand. mag. Peeter M a n n i c h e, kirjanik ja rahvaülikooli õppejõud Arne S ö r e n s e n Taanist, Genfi Põhjamaade rahvaülikooli õppejõud Sven B a c k l u n d ja Rahvusvahelise Rahubüroo juhataja kapten C. L. B r u n s k o g Rootsi. Eestlasist kõneleb vabaharidustöö konsulent Neeme R u u s teemal: „Eesti ja kultuuriline koostöö põhjamaade vahel“.

Haridusnädalast võivad võtta osa ka kõik Eesti haridustegelased. On soovitatav, et osavõtjad valitseksid kas üht skandinaavia või soome keelt, kuna loengud peetakse neis keelides. Iga tööpäeva lõpul tehakse ettekan-

deist ka eestikeelne kokkuvõte, mille tõttu ka need osavõtjad, kes ülalmainitud võõrkeeli ei valitse, loengute sisuga tutvuda saavad. Eesti Haridusliit korraldab haridusnädalale sõitjale ühise õpireisi. Tallinnast sõide-

take välja pühapäeval 7. juulil ja jõutakse tagasi 16. juulil. Kõik õpireisiga ja haridusnädalaga seoses olevad kulud tõusevad kuni kr. 40.—, siia kaasa arvatud sõit Tallinnast Helsingi ja tagasi, ülespidamine, s. o. toit ja korter Helsingis j. m. kulud. Igal osavõtjal tuleb tasuda juba enne väljasõitu pausaa-summa (umbes Kr. 40.—) haridusnädala korraldajale, kuna sõidu-, korteri-, toidu- j. m. kulud kaetakse iihiskassast. Haridusnädala ajal viibivad osavõtjad korteris ühe Helsingi lähedal asuva rahvaulikooli ruumes, kus elatakse kahe kuni neljakesi ühes toas.

Eelolev põhjamaade haridusnädal osutub parimaks võimaluseks põhjalikuks tutvumiseks meie hõimurahva Soome ja kõrge rahvarahidusega maade — Rootsi, Taani ja Norra — vabaharidustööga, vabaharidustegelastega ja rahvakultuuriga. Meie seltskonna tegelased, õpiringide juhid ja liikmed, õpetajad, haritlased ja kõik teised, kes tunnevad tarvet välismaiste h e a d e ja meile sobivate eeskujude omandamiseks, peaksid juba aegsasti mõtlema põhjamaade haridusnädalale sõiduks võimaluste hankimisele.

Genfis asuv Põhjamaade Rahvaulikool külastab Eestit.

Genfis asuv Põhjamaade Rahvaulikool algab ja lõpetab igal aastal oma kursuse pikema õpireisiga läbi rea riikide. Käesoleval aastal on otsustatud õpireis korraldada läbi Poola ja Balti riikide. Eestit külastab rahvaulikool 4.—7. juulini. Teatavasti on mainitud kool kõrgemaks rahvaulikooliks, mistöötab kontaktis Rahvasteliiduga ja kus õpetajateks on parimad skandinaavia haridustegelased. Kursuslasteks on koolis Rootsi, Taani, Norra ja Soome haridustegelased, nagu õpetajad, ajakirjanikud, vabaharidustöötajad j. t. Kael viimasel aastal on rootslaste poolt määratud stipendium ka ühele eestlasele õppimiseks mainitud koolis.

Raamatuaasta.

Riigivanem on käesoleva aasta kuulutnud raamatuaastaks. Selle läbiviimiseks on moodustatud raamatu-aasta eestseisus ja peakomitee. Viimase ülesandeks on raamatu-aasta tegelik teostamine.

Üleskutse ja kavad raamatu-aasta pühitsemiseks saadetakse haridusliikudele organisatsioonidele kõige lähemal ajal. Maikuu teisel poolel ilmub „A r e n g“ raamatuaasta erinumbriina.

Emadepäev üleriiklikuks pühaks.

Rahvakultuuri ja rahvahariduse nõukogu

otsuse kohaselt tahetakse emadepäeva sel aastal pühitseda eriti pidulikult ja laiaulatuslikult. Üleriikliku korralduse jaoks moodustati komitee, kuhu kuuluvad esindajad E. Naiste Karskusliidust, E. Naistliidust, E. Maanaiste Karskusseltsist, E. Haridusliidust ja valitsuse informatsiooni ja propaganda talitusest.

Linnades luuakse emadepäeva pidamiseks erikomiteed, kuna maal kutsutakse selleks üles kaasa aitama kõiki kultuurilisi seltsi.

Uusi liikmeid õppetöö-toimkonnas.

E. Haridusliidu juhatus oma viimasel koosolekul otsustas paluda liidu õppetöö toimkonna tegevusest osa võtma liidu nõukogu abijuhataja pr. L. Eenpalu ja siseministri abi H. Kukke, kes andsid ka sellekohase nõusoleku.

A. Särev jääb edasi Haridusliitu.

A. Särevi „Vanemuise“ teatri direktoriks minekuga ühenduses on levinud kuuldused, et ta lahkub ka E. Haridusliidu teatrinõuniku kohalt. Võime nüüd kindlasti teada kõigi väikelavade tegelaste heaks meelets, et A. Särev on lõpulikult loobunud Tartusse mineku kavatsustest ja jääb ka edasi E. Haridusliidu teatrinõunikuks. Tema kõnetunnid on liidus igapäev kella 2—3 ja laupäeviti kella 1—2-ni.

Uus näidend „Viirekõnnu peigmehed“.

Pärast pühi ilmub E. Haridusliidu kirjastusel uus näidend „Viirekõnnu peigmehed“. Oma huvitava sisu ja sealjuures lavalise lihtsuse ning tegelaste vähese arvu tõttu on see võrdlemisi vastuvõetav mäng maalavadele.

Suur nõudmine lastenäidendite järgi.

Möödunud aastal auhinnatud lastenäendid ei jõudnud enam lavale möödunud kevadel, seda elavam on nõudmine nende järgi käesoleval aastal. Eriti palju nõutakse neid lastenäidendeid, kus sündmused on võetud reaalelust ja mis oma sisult on küllalt positiivsed.

E. Haridusliit uutest ruumides.

Kuna E. Haridusliidu senised ruumid S. Roosikrantsi tänaval jäid kitsaks liidu laienevate tegevusele, siis kolis liit ümber Vana Viru ja Uue tän. nurgal asuvasse Gahlbäcki majja (Uus tänn. 2). Uued ruumid on liidule palju sobivamad ja võimaldavad ka paremat töökorraldust. Uude korterisse üleminekul jäid liidu telefoni numbrid endisteks: peasekretäril 452-03 ja bürool ning teatritarivete laol 452-02.

Toimetuseks: J. Rummo (peatoimetaja), A. Sibul, A. Särev, E. Vender (vastutav toimetaja). 2
Väljaandja: Eesti Haridusliit. Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Uus tänn nr. 2.

F-ma J. Ratasepa trükikoda, Tallinn Lai 43.

Teatrikongressile sõitjad,

t ä h e l e p a n u l

Kui soovite moodsalt ja odavalt riietuda, astuge Eesti suuremasse valmisriiete äri —

JAAN VEISMANN,

HARJU 37, tel. 430-95 ja V. KARJA 8, tel. 445-32,

Sealt leiata maitsekalt valmistatud
DAAMIDE ja HÄRRADE
ÜLIRIIDEID suures valikus.

HINNAD MÕÕDUKAD. JÄRELMAKS SOODUST.

Pärnu Linatööstuse A.-s.

PÄRNUS, Rääma t. 38.

Telefon 125.

SOOVITAB oma vabrik

Linast lõnga ja niiti mitmesuguses jämeduses. Pesurillet pleegitamata, pleegitatud ja värvilist. Vaherillet, käsitöö-, madratsi- ja põrandarillet. Viljakotte ja kotirillet. Masinarihmu. Presente ja presentirillet, imbutatud ja imbutamata. Kalavõrke ja võrgulõnga. Nööre, peenemast sidumise nööri kuni ohjakõie ja jämedate trossideni, igat sorti kalapüügi ja värtanööre.

Võtame rahva linu, takku, villu ja kangaid ümbertöötamiseks otse vabrikusse ja ka meie esindajate kaudu saates üle kogu maa. Soovikorral vahetame linade ja takkude vastu kohe valmis lõnga ja riiet.